

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Първа извънредна сесия.

IV заседание, срѣда, 26 мартъ 1914 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 3 ч. 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители, за да се констатира колко души присѣствуватъ.

Секретарь д-ръ Н. Провадалиевъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Иванъ Гешовъ, Василь Димчевъ, Димитъръ Драгиевъ, Величко Кознички, Венедиктъ Поповъ, Христо Радойковъ, Христо Славейковъ и Александъръ Христовъ)

Прѣдседателъ: Отъ 241 народни прѣдставители присѣствуватъ 233. Значи, има нужното число, за да се отвори засѣданието.

Новитѣ г. г. народни прѣдставители, които не сж положили клетва, да се приближатъ по-близо, за да я положатъ.

(Свещеникъ икономъ Апостолъ Георгиевъ подвежда подъ клетва останалитѣ 16 души народни прѣдставители)

Дълженъ съмъ да съобща на народното прѣдствителство, че кюстендилскиятъ народенъ прѣдставител г. Величко Кознички е искалъ писмено 1 день отпускъ, по болестъ. Прѣдседателството му е разрѣшило.

Друго едно заявление има отъ старозагорския народенъ прѣдставител г. Василь Димчевъ, съ което иска, по неотложни домашни причини, да му се разрѣшатъ 4 дена отпускъ, начиная отъ днесъ. Прѣдседателството му е разрѣшило.

Друго едно заявление има отъ варненския народенъ прѣдставител г. Венедиктъ Поповъ, който иска 5 дена отпускъ, начиная отъ днесъ. Прѣдседателството му е разрѣшило.

Едно заявление постѣпи сега отъ плѣвненския народенъ прѣдставител, г. Тодоръ Лукановъ: (Чете)

„Съ настоящето си подавамъ оставката като народенъ прѣдставител отъ Плѣвненската околия и моля да наредите да бѣде надлежно приета.

„Като мой замѣстникъ по нашата листа въ Плѣвненската колегия слѣдва другарятъ ми Власи Власовски, комуто, моля, веднага да се съобщи да заемѣстото си въ Народното събрание.“

Сега, дълженъ съмъ да поставя този въпросъ на гласуване: приема ли Народното събрание оставката на г. Тодора Лукановъ? Ако се приеме оставката му, прѣдседателството ще направи надлежното, за да дойде замѣстникътъ му. Които г. г. народни прѣдставители приематъ оставката на г. Тодоръ Луканова, да си вдигнатъ ржката.

Отъ дѣсницата: Меншество.

Прѣдседателъ: Меншество. (Оспорване отъ лѣвицата)

Ако считате, че не е разбрана работата, да се гласува още единъ пѣтъ.

А. Малиновъ: Не го разбраха.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ: Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че нѣма нужда отъ никакво гласуване, защото ние не можемъ да задържимъ на сила единъ народенъ прѣдставител тукъ, въ Народното събрание. Единъ пѣтъ рѣшилъ г. Лукановъ, въ качеството си на народенъ прѣдставител, да си сложи мандата, ние не можемъ да гласуваме и даже нѣма нужда да гласуваме. Ще се констатира само фактътъ, че той си дава оставката, и нищо повече.

Прѣдседателъ: Да поставимъ въпроса на дневенъ редъ, ако обичате.

Отъ лѣвицата: Нѣма нужда да се поставя на дневенъ редъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Този въпросъ трѣбва да се постави на дневенъ редъ, защото ще бѣде несправедливо Народното събрание така неосвѣтлено да отхвърли или да не уважи искането на нашия уважаемъ колега, г. Лукановъ. Той може би да има осно-

вателни причини да си даде оставката. А Народното събрание трѣбва да провѣри да-ли даването на оставката не се дължи на нѣкакво насилие или друга нѣкаква принуда, т. е. да се констатира да-ли нѣма упражнено давление върху него. А щомъ не се констатира това нѣщо, мисля, че би трѣбвало да му се уважи искането. Така че моля да се постави тоя въпросъ на дневенъ редъ.

Но, г. прѣдседателю, азъ констатирамъ, че прѣди да се гласува мнозина искаха думата.

А. Малиновъ: Нѣма нужда да се поставя на дневенъ редъ. Прѣдседателството съобщава само на Народното събрание и се минава на дневенъ редъ.

Прѣдседателъ: За да съкратимъ врѣмето, понеже народното прѣдставителство не е освѣтлено по този въпросъ, ще го туримъ на дневенъ редъ въ слѣдующето заседание.

М. Такевъ: Нѣма нужда да се постави на дневенъ редъ.

Й. Йоновъ: Какъ така да нѣма нужда? Чл. 44 отъ избирателния законъ е ясенъ и изриченъ: (Чете) „Само Народното събрание има право да приема оставката на своитѣ членове“. Що ми говорите Вие? Хемъ вие сте създали тоя законъ и вие го тълчите. Да се тури на дневенъ редъ.

Прѣдседателъ: Ще се постави на дневенъ редъ за слѣдующето заседание оставката на г. Луканова. (Глъчка)

Има едно питане отъ търновския народенъ прѣдставителъ г. Недѣлко Атанасовъ до г. министра на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве. Той пита г. министра, възбудено ли е углавно прѣслѣждане противъ търновския окръженъ лѣкаръ, който е докладвалъ на окръжния хигиениченъ съвѣтъ на 22 февруарий, че въ с. с. Сломеръ, Вишовъ-градъ, Хотница и Раданово епидемията е взела масовъ характеръ и, чрезъ това невѣрно донесение, изтрѣгналъ рѣшение да се спратъ изборитѣ на другия денъ — изборния? Ако обича г. Недѣлко Атанасовъ да го развие сега въ опрѣдѣленото отъ правилника врѣме, и ако г. министърътъ желае да отговори, добръ, ако не, ще остане за слѣдующето заседание.

Н. Атанасовъ: Г. прѣдседателю! Прѣди моето питане има питане отъ моя другаръ, г. Александъръ Димитровъ. Азъ съмъ готовъ да дамъ обяснения по питането си.

Прѣдседателъ: Туй е отъ миналото заседание, на-ли?

Н. Атанасовъ: Да.

Прѣдседателъ: Има думата г. Недѣлко Атанасовъ, за да развие питането си.

Н. Атанасовъ: Г. г. народни прѣдставители! Думата въ това питане е за ограбването политическитѣ права на повече отъ 1.200 души български граждани. Страхътъ на правителството въ Търновския окръгъ бѣ голѣмъ да не може да задържи своитѣ 7 души избрани депутати за миналото Народно събрание. Отъ друга страна, виждайки интелигентността на окръга, то се страхуваше да развърже своитѣ рѣчи нашироко, и употреби всички законни и незаконни срѣдства, за да спечели изборитѣ; затова то прибѣгна къмъ единъ новъ, мошенически начинъ на изборъ: (Възгласъ отъ дѣсницата) То искаше да прикрие своитѣ дѣйствиа задъ закона, и посегна на тия институти, на които не трѣбваше да се посѣга. Новиятъ политически апаратъкъ, г-да, е слѣдниятъ.

Прѣдседателъ: Моля, избирайте прилични за Народното събрание думи.

Н. Атанасовъ: Тѣ сж прилични, г. прѣдседателю.

Д-ръ Х. Георгиевъ: За Васъ да, но за Народното събрание не.

Н. Атанасовъ: Партизанинъ на този начинъ на дѣйствие е почитениятъ нашъ подпрѣдседателъ г. д-ръ Момчиловъ. Политически стамболовистки дифтеритъ обхвана Горнеорѣховската околия...

Д-ръ И. Момчиловъ: Това не е право.

Н. Атанасовъ: ... въ с. с. Драганово, Поликраище и другагдѣ. И когато ние отъ земеделския съюзъ поискаме да поставимъ земеделски серумъ на този дифтеритъ, намъ ни се турнаха прѣгради и не ни се позволи да влѣземъ въ селата. Нашиятъ другаръ Захарий Ангеловъ бѣ недопуснатъ въ с. Поликраище, сжиятъ не бѣ допуснатъ и въ с. Иванча. Той отива тамъ да си подаде заявление въ законния срокъ, по безаконното окръжно на г. Радославова, подава заявление, на другия денъ се връща да говори, но намира на вратата на общинското управление едно обявление отъ кмета, че селото е заражено, безъ да има протоколъ отъ участъковия фелдшеръ, безъ да има протоколъ отъ околийския лѣкаръ. Както и да е, отъ войната бѣха останали въ Търновския окръгъ епидемически болести и тѣзи болести послужиха на правителството за едно срѣдство, да може по единъ закритъ начинъ задъ закона да дѣйствува и да си спечели болшинство. Такива заразени центрове бѣха въ Севлиево, околия с. Сухиндолъ, въ Търновската околия: с. с. Сломеръ, Вишовъ-градъ, Одаитъ, Хотница, Раданово, а въ Горнеорѣховската околия с. Поликраище и пр. Но правителството, въ които заразени села разчиташе, че ще вземе гласове, тамъ то вдигна карантината, собствено не я обяви за такава отъ масовъ характеръ прѣди деня на избора, а въ Търновската околия, специално въ нашата околия, въ най-опаснитѣ села, където имаше зараза, ето що направи. Г. търновскиятъ окръженъ лѣкаръ на 22 февруарий докладва на хигиеническия съвѣтъ въ Търново, че въ с. с. Сломеръ, Вишовъ-градъ, Раданово и Хотница хората масово сж заболѣли отъ епидемически болести и моли съвѣта да рѣши да се тури карантина въ селата. Тая работа профучава телеграфически отъ Търново до селата. Дохожда и до Павликени. Участъковиятъ приставъ въ Павликени не може да намѣри стражаръ да прати съобщението, намѣрва единъ циганинъ, насилва го — защото българитѣ нѣма да му станатъ маща — праща го въ с. Сломеръ, и хопъ, болестта взела широки размѣри, г-да, недѣйствително гласува.

Интересното е по-нататъкъ, г-да. Слѣдъ това ч. окръжниятъ лѣкаръ трѣгва — слѣдъ 22 февруарий — да обходи заразенитѣ села. Но какво става? Намѣсто да прибѣрза и да нареди веднага да се констатира въ всѣко село заразенитѣ личности и кжщи и да се постави строга карантина, за да се допусне да станатъ изборитѣ, той минава и си заминава и изборитѣ не станаха на 2 мартъ, защото хигиеническиятъ съвѣтъ не вдигналъ карантината. На 2 мартъ, вслѣдствие постановленията на чл. 40 отъ избирателния законъ, окръжниятъ сждъ счете изборитѣ въ Търновската колекия, безъ четиритѣ села, за станали окончателно и по този начинъ гражданскитѣ и политически права на повече отъ 1.200 български граждани бѣха ограбени.

Затова на основание чл. 7 отъ конституцията и на основание чл. 38 отъ избирателния законъ, който гласи: (Чете) „Когато по нѣкои необорими прѣпятствия (война, революция, епидемия и други подобни)

избирателите не могат да се свикат на определяния в чл. 35 деня, изборите се извършват, с опасване показания в чл. 36 срок, щом се отстранят спънките, питамъ г. министра на вътрешните работи и народното здраве, мисли ли да свика избирателите от казаните четири села на избори и мисли ли да възбуди углавно преследвано против търновския окръжен лекар, който е заблудил Търновския окръжен хигиенически съвет, като му е донесъл, че селата са масово заразени от епидемически болести, а послъ е проверил и не видял, че не са заразени масово, и е била поставена карантина в някои къщи, където е имало болни.

Най-накрай искамъ да изтъкна още едно нещо, че избирателният законъ не се приложи, а законът за въоръжените сили се прилага. Когато селата бяха под карантина, младежите бяха свикани пред наборните комисии. Нека г. министърът на вътрешните работи заблъжи това и да провери, какъ неговите санитарни власти изпълняваха нарежданията на закона. Азъ обръщамъ внимание на господата от министерските столове да не доказват пред масата, че всички институти в страната са корумпирани, защото зло ще си изпатят от долу. Пазете тия институти.

Министъръ П. Пешевъ: Вие си пазете думите; не си позволявайте такива оскорбления.

А. Стамболийски: Пазете си стъпките, г. министре, за да си пазимъ и ние думите.

Министър-председателъ д-ръ В. Радославовъ: Питанията си правете редовно.

А. Стамболийски: Вие загазихте и ние реагираме. Не заслужавате да седите тамъ.

Министъръ П. Пешевъ: Свивайте си устата.

А. Стамболийски: Вие съ вашия тероръ не заслужавате да бждете тамъ. Вие водите страната къмъ сътресения.

Министъръ П. Пешевъ: Свивайте си устата.

А. Стамболийски: За да си свиемъ устата, вие трбва да си свивате дълата. Вие не заслужавате да седете тамъ — народътъ ще ви изкара отъ тамъ. (Прѣрѣкания между дѣсницата и земледѣлската група)

Председателъ: (Звъни) Моля, тишина и спокойствие, г. г. народни прѣдставители!

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ д-ръ В. Радославовъ: Г-да! Вие много добри чухте, какъ почна и какъ се свърши питането. Питане се прави срѣщу правителството и зорътъ на запитвача билъ, като ималъ разправии съ някакъвъ си лекаръ и хигиенически съветъ, да псува правителството по единъ недостойственъ за тази камара начинъ. Правете питання по реда и азъ ще ви отговарямъ тъй, както прилича, слѣдъ като събера всички данни, слѣдъ като направя справки, защото за мене нищо отъ това, което вие говорите, не е известно, и знайте, че и на правителството не е известно. Като събера справки, съгласно правилника ще Ви отговоря.

М. Турлаковъ: Слѣдъ 23 февруарий трбва да Ви е докладвана работата.

Председателъ: Моля, седнете си на мѣстото: никой другъ няма думата — правилникътъ е изриченъ.

Има едно питане отъ плѣвенския народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ, до г. министра на войната, за приспособлението на някои членове отъ военно-наказателния законъ.

Г. Димитровъ, искате ли да развиете въ ¼ часъ най-много Вашето питане?

А. Димитровъ: Въ по-малко отъ ¼ часъ ще го развия.

Председателъ: Още по-хубаво.

А. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! За да се хвърли една страна въ кървава баня...

Председателъ: Само, ще Ви моля да избѣгвате остриѣ изрази.

А. Димитровъ: За да се хвърли единъ народъ, г. г. народни прѣдставители, въ кървава баня,...

Д-ръ Х. Георгиевъ: Кървава баня имаше въ Русчукъ.

А. Димитровъ: ... за да се обяви война отъ една страна срѣщу друга страна, необходимо е за това да има рѣшение на отговорното правителство, което ще отговаря и предъ съвременниците и предъ бѣдъщитѣ поколения. Подобно нещо ние видѣхме да стане презъ 1912 г., когато отъ страна на България бѣ обявена войната срѣщу Турция. Сщото нещо трбваше да стане, когато се обяви войната отъ страна на България срѣщу Сърбия и Гърция — да има манифестъ отъ държавния глава, приподписанъ отъ отговорните министри, които ще отговарятъ за послѣдствията — добри или лоши — отъ новата кървава баня, въ която трбваше да се окъпе българскиятъ народъ. Подобно нещо, обаче, досега ние не можахме да научимъ, да-ли е станало. Знаея, че само помощникъ-главнокомандующиятъ генералъ Савовъ бѣ подписалъ двѣ телеграми на 16 юний, отправени до началниците на втората и четвъртата армии, съ които имъ се заповѣдваше да настѣпятъ срѣщу фронта на грѣцките и сръбските войски. Манифестъ отъ държавния глава къмъ българския народъ, който тогава бѣ по бойните полета, въ който да се казва, че България е принудена да скъса сношенията съ своите дотогавашни съюзници и прибѣгва до оръжие, съ което да разрѣши недоразумѣнията, ние виждаме, че не е издаденъ. Ако въ българските затвори днесъ гниятъ съ хиляди български войници, задѣто са имали щастие или нещастие да откраднатъ някой хлѣбъ, да изгубятъ пожа на пушката си, да прѣдставятъ по-малко патрони, отколкото имъ се иска, или, ранени въ рѣката, да се отдрѣпнатъ назадъ отъ огнената линия, за да търсятъ помощъ, длъжностъ се налага на военните власти да дадатъ примѣръ на българския народъ, че поне слѣдъ това нещастие, което България прѣживѣ, виновниците за всѣко едно лошо дѣяние ще бждатъ изправени предъ съдъ и наказани. Въ военно-наказателния законъ, освѣтъ че са изброени редица прѣстъпления, извършени отъ долни чиновци, които иматъ за послѣдствия едно доста тежко наказание, ние намираме нареждане и за военните началници, ако самоволно рекатъ да си играятъ съ съдбата на повѣрените имъ армии. Въ втората алинея на чл. 239 отъ военно-наказателния законъ е казано: (Чете) „Но когато военниятъ началникъ самоволно открие противъ съюзно или неутрално господарство военни дѣйствия, той се присѣжда на смъртъ или на строгъ тъмнителъ“.

затворъ до 15 години“. Г. генералъ Савовъ, безъ да има на рѣка рѣшението на отговорното правителство, че България е припудена да прибѣгне до военни дѣйствия съ сѣрбитъ и гърцитъ, подава една телеграма, безъ за това да може да носи отговорност прѣдъ българския народъ. Той ще бѣде отговоренъ прѣдъ военнитъ закони. Азъ питахъ г. военния министъръ, и сега го питамъ, намира ли, че г. генералъ Савовъ е нарушилъ военно-наказателния законъ и трѣбва да отговаря за това си дѣяние, и ако досега военнитъ власти, главниятъ воененъ прокуроръ, който можѣ на врѣмето си да създаде нови институти, не е изпълнилъ своята длъжностъ да улови виновника за ухото, не намира ли г. военниятъ министъръ за умѣстно да подсѣти този прокуроръ да изпълни своята длъжностъ. (Ръкоплѣскане отъ лѣвния центъръ)

Прѣдседателъ: Моля г. министра на войната да обяви, сега ли ще отговори, или когато му пратимъ прѣписъ отъ питането.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Сега ще отговоря.

Прѣдседателъ: Има думата г. военниятъ министъръ.

Министъръ генералъ К. Бояджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! По врѣмето, за което се отнася питането, генералъ Савовъ бѣше облѣченъ съ правата на главнокомандующъ на българската армия. Като такъвъ, той е билъ длъженъ да бѣде постоянно въ сношение и контактъ съ правителството и да направлява операцията на армията съгласно съ неговата политика. Да-ли генералъ Савовъ въ тия дѣйствия е дѣйствувалъ и работилъ по своя собствена инициатива или съ съгласието на правителството, това азъ не зная. Това може да се открие само като се назначи една тщателна анкета. Такава анкета азъ въ качеството си на воененъ министъръ нѣмамъ право да направя, защото, както ви казахъ, той е билъ облѣченъ въ правата на главнокомандующъ. Въ тоя случай само Народното събрание е властно да прави анкета и да вземе всичкитъ мѣрки, за да се откриятъ виновницитъ. Повечето отъ това азъ нѣма какво да отговоря. (Ръкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсниа центъръ)

Прѣдседателъ: Г. Димитровъ! Доволенъ ли сте отъ отговора на г. военния министъръ?

А. Димитровъ: Отговорътъ на г. военния министъръ съвсѣмъ не ме задоволява и азъ ще обърна питането си въ запитване.

Прѣдседателъ: Има едно питане отъ народния прѣдставителъ г. Станчо Доневъ, къмъ г. министра на вътрѣшнитъ работи, за вѣкои незаконни дѣйствия на русенския околийски началникъ.

Г. Доневъ! Желаете ли да развие сега Вашето питане?

С. Доневъ: Желая.

Прѣдседателъ: Имате думата.

С. Доневъ: Г. г. народни прѣдставители! Моментътъ, който прѣживяваме слѣдъ събитията прѣзъ 1912 и 1913 г., ни налага единъ свършено другъ животъ. И дѣйствително, слѣдъ 18 юлий 1913 г., слѣдъ демобилизацията, когато ние се върнахме, всички тѣй наречени държавни мѣже, всѣки единъ буденъ българинъ казваше, че дѣйствително врѣме е вече да се оставятъ старитъ приѣми. А ние какво

виждаме? Прѣзъ 1914 г., когато се върнеха прѣдизборнитъ агитации за XVII-то обикновено Народно събрание, ние видѣхме единъ немислимъ, единъ незаконенъ актъ, вършенъ отъ страна на органитъ на централната властъ. Искамъ да кажа, че ние забравихме какъвъ моментъ прѣживяваме и всѣки единъ чиновникъ отъ най-големитъ до най-малкитъ, почна да върши беззакония.

Околийскиятъ началникъ г. Никола Ивановъ въ I-та Русенска селска избирателна околия на 10 февруарий по единъ майсторски начинъ настрѣйва е. с. Костанденовъ и Сваленикъ да влѣзатъ въ конфликтъ за една сваленишка гора. Г. Никола Ивановъ е билъ 5—6—8 години секретаръ-бирникъ въ това село, живѣлъ е тамъ, тамъ има имоти и, ако бѣше имало основания, за да могатъ да водятъ борба или процесъ, за да взематъ тая гора, това можеше да стане тогава, а не сега, слѣдъ прѣживянитъ тия събития, да настрѣйва жителитъ на двѣтъ села единъ срѣщу другъ.

Но той не се задоволи съ това. Слѣдъ туй, макаръ че е държавенъ чиновникъ и законътъ му забранява да агитира, на 15 февруарий 1914 г. отива въ с. Гложево, което има около 600 къщи, повечето отъ които сѣ турски, накарва кехаята да свика селянитъ въ общинското управление, изпраща отишлитъ българи Трифонъ Ив. Кунчевъ, Несторъ Ботевъ и други, като имъ казва, че нѣматъ работа тамъ. Какво е говорилъ на другитъ, не знамъ, но слѣдъ два часа ги разпусналъ. Чл. 161 на избирателния законъ забранява на чиновницитъ да агитиратъ.

Слѣдъ това, на 20 февруарий въ с. Нисово, на публично събрание, въ присѣдствието на двама души, Марко Митевъ и Дони Коевъ, псувалъ е всички опозиционни кандидати, като е казалъ, че на този, който не поддържа правителството, ще му даде да разбере.

Не сж само тия работи. Азъ не искамъ да кажа, че г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи нѣма добри чиновници, но искамъ да зная само, да-ли сж му известни тѣзи дѣяния на този околийски началникъ. И понеже не вървамъ г. министърътъ да ги знае, азъ съмъ длъженъ да му ги кажа, а той, като началникъ на околийския началникъ, има право да го накаже, да го уволни, разбира се, слѣдъ като провѣри. Но азъ ще искамъ да чуя мнѣнието на г. министра, относително дѣлата на тоя загазилъ до уши околийски началникъ.

Прѣдседателъ: Сега ли желае г. министърътъ да отговори, или слѣдъ като му се изпрати прѣписъ отъ питането?

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Моля да ми се изпрати прѣписъ, защото не можахъ да чуя какво е питането.

Прѣдседателъ: Ще се изпрати прѣписъ на г. министра и той ще отговори.

Понеже минава врѣмето, опрѣдѣлено въ чл. 60 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, когато ставатъ питанята, другитъ питаня ще останатъ за слѣдующето заседание.

Имамъ да съобща на народното прѣдставителство, че сж постѣпили слѣднитъ работи:

Отъ Върховната смѣтна палата докладъ до Народното събрание по изпълнение бюджета за 1911 г.

Прѣдложение за амнистия на войницитъ, подписано отъ 57 народни прѣдставители — слѣдователно, неподкрѣпено отъ достатъчно число прѣдставители.

Отъ крайната лѣвица: Тогава числото бѣше достатъчно.

Прѣдседателътъ: Числото на народнитѣ прѣдставители е 241, значи, трѣбва да има 61, които да сж поддрѣпили прѣдложението.

Г. Кирковъ: То е подадено по-рано.

А. Малиновъ: Щомъ не е поддрѣпено отъ надлежното число прѣдставители, не трѣбваше да се съобщава.

Отъ дѣсницата: Сега не е XVI-то Народно събрание, а XVII-то.

В. Коларовъ: Г. прѣдседателю! Това прѣдложение е подадено миналото заседание, когато присѣдствуваха по-малко народни прѣдставители, отколкото днесъ.

Прѣдседателътъ: Но сега, когато го обявявамъ, нѣма надлежното число подписи.

Г. Кирковъ: Смѣта се $\frac{1}{4}$ отъ присѣдствающитѣ.

Прѣдседателътъ: Вие знаете, че се прѣсмѣта $\frac{1}{4}$ отъ народнитѣ прѣдставители, когато се съобщава прѣдложението.

Г. Кирковъ: Когато се внася.

П. Чорбаджиевъ: Сега прѣдставителитѣ сж 245 души. Щомъ прѣдложението нѣма нужното число подписи, нищо не ви прѣчи да го вземете назадъ и да го допълните. Само губимъ врѣме!

Г. Кирковъ: Въ миналото заседание съставътъ на Народното събрание бѣше такъвъ, щото ние можехме да прѣдставимъ нашето прѣдложение съ подписитѣ на законното число народни прѣдставители.

Прѣдседателътъ: Накарайте още нѣколко души да го подпишатъ, за да не се създаватъ прецеденти.

Постѣпило е друго едно прѣдложение за сжщитѣ работи, подписано отъ надлежното число народни прѣдставители, между които, впрочемъ, има и двама души, подписани два пѣти, но, и безъ тѣхъ, пакъ има нужното число подписи.

Н. Харлаковъ: Да се съобща кои го внасятъ.

Прѣдседателътъ: Внесено е отъ г. г. д-ръ Никола Сакаровъ, Никола Харлаковъ, Александъръ Димитровъ и Найчо Цановъ.

Туй прѣдложение ще се напечата и раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители, за да може да се тури на дневенъ редъ.

Ще пристѣпимъ сега вече къмъ дневния редъ. На дневенъ редъ имаме, на първо мѣсто, докладъ на провѣрочната комисия.

Моля докладчика г. Йорданъ Йоновъ да заповѣда на трибуната.

Докладчикъ Й. Йоновъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ единъ меляимъ изборъ, ама много меляимъ. Нищо нѣма по него, като че не е български изборъ! (Веселостъ)

Г. Кирковъ: Не е врачанскиятъ изборъ?

Докладчикъ Й. Йоновъ: Какъвъ врачански изборъ? Надмналъ е всички избори въ царството — изборътъ въ Кюстендилската колегия.

Кюстендилскиятъ окръженъ сждъ на 27 февруарий т. г. като е разгледалъ книгата, намѣрилъ е слѣдното. Всички изборатели, записани въ колегията, сж 60.980. Гласоподаватели изборатели въ сж-

щата колегия — 35.739. Броятъ на дѣйствителнитѣ бюлетини е 35.563, а на недѣйствителнитѣ — 212. Числото на всѣка листа, т. е. броятъ на дѣйствителнитѣ бюлетини, подадени за всѣка листа, е слѣдующиятъ: коалиранитѣ партии, либерална, народно-либерална, и младо-либерална, съ зеленъ, тъмно-попелявъ и сивъ цвѣтъ на бюлетината сж получили 14.599 гласа; земеделската организация съ оранжевия цвѣтъ — 8.567 гласа; демократическата партия съ моравия цвѣтъ — 6.254 гласа; работническата социалдемократическа партия съ червено-винения цвѣтъ — 2.087 гласа; народната партия съ синия цвѣтъ — 1.985 гласа; работническата социалдемократическа партия, обединена, съ червения цвѣтъ — 798 гласа; прогресивно-либералната партия съ розовия цвѣтъ — 777 гласа, и радикалдемократическата партия съ кремавия цвѣтъ — 496 гласа.

Слѣдъ направенитѣ прѣсмѣтания, сждътъ е опрѣдѣлилъ, както слѣдва: Първо, отъ коалиранитѣ либерална, народно-либерална и младо-либерална партии сж провъзгласени за избрани шестъ души, а именно: г. Величко Кознички, отъ Кюстендилъ, съ 14 хиляди и толкова гласа — ако желаете да не приповтарямъ гласовѣтъ, а да казвамъ само имената на избранитѣ: г. д-ръ Кирякъ Провадалиевъ, отъ София, г. д-ръ Владимиръ Черневъ, отъ София, г. Христо Янковъ, отъ Дупница, г. д-ръ Христо Георгиевъ, отъ София, и г. Ненко Храповъ отъ Радомиръ. Като допълнителни прѣдставители... има ли нужда да ги изброявамъ? Желаете ли Народното събрание?

Отъ лѣвицата: Нѣма нужда.

Докладчикъ Й. Йоновъ: Отъ втората листа, на земеделската организация сж провъзгласени за избрани народни прѣдставители: г. г. Александъръ Ботевъ, Александъръ Мехалижиски, Христо Божички и Христо Радойковъ. Допълнителнитѣ нѣма нужда да съобщавамъ.

Отъ третата листа, на демократическата партия, сж избрани двама души: г. Христо Славейковъ, отъ Кюстендилъ, и г. Крумъ Чапрашиковъ, отъ Дупница. Полгласницитѣ нѣма да съобщавамъ.

Това е г. г. народни прѣдставители, изборътъ въ Кюстендилъ.

Подкомисията, както и комисията, го приеха за правиленъ, редовенъ и законенъ, съ изключение на мене, който, както ви казахъ отъ по-рано, за такъвъ изборъ нѣмаше да гласувамъ, но вие, ако щете, приемете го за правиленъ и редовенъ.

А. Коновъ: Кажете Вашето мнѣние.

Докладчикъ Й. Йоновъ: Изборъ безъ кавга изборъ ли е?! (Смѣхъ)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Ще положа на гласуване прѣдложението на комисията. (Отъ лѣвия центъръ искатъ думата)

А. Ботевъ: Искамъ да говоря по този изборъ.

Прѣдседателътъ: По-напрѣдъ поиска думата г. Александъръ Димитровъ.

А. Ботевъ: Азъ искамъ думата.

Прѣдседателътъ: Добръ.

А. Ботевъ: Г. г. народни прѣдставители! Макаръ че по избора въ тази колегия нѣма постѣпили никакви оплаквания, но когато ние чуваме г. докладчика да казва, че този изборъ е станалъ при една най-пълна свобода...

Докладчикъ И. Ионовъ: Тъй е.

А. Ботевъ: . . . азъ, като избраникъ на опозицията отъ Кюстендилския окръгъ, съмъ дълженъ, мисля, непрѣмънно да стана изразъ на народното опозиционно негодувание, прѣдъ видъ извънредно силния тероръ, който всички власти, безъ изключение, упражниха по този изборъ.

Отъ дѣсницата: Къдѣ контестація? Защо не подадохте контестація?

А. Ботевъ: Г-да! Нашиятъ другаръ г. Христо Божички, който е тукъ, на 10 февруарий въ Босилеградъ е билъ извлѣченъ отъ полицията и отъ шайкаджии, завлѣченъ по единъ звѣрски начинъ въ участъка и тамъ най-грозно малтретиранъ. Слѣдитъ отъ туй малтретиране още личатъ по бузитъ му.

Нашиятъ другаръ г. Александъръ Механджийски, избраникъ тоже отъ Кюстендилската околия, е билъ обискиранъ отъ двама полицейски стражари въ Дуница и отъ тамъ прѣдаденъ на шайкаджинтъ, и само благодарение на неговата ловкостъ, той се е изплѣзналъ отъ рѣцѣтъ на тиранитъ и се е скрилъ въ жилището на нѣкой си гражданинъ Годжовъ.

Редъ други още насилия, за които нѣма да стигнатъ 2—3 часа, ако взема да ги изброявамъ, има по избора въ Кюстендилската колегия. Въ Санаревската секция застъпникъ на правителството е билъ нѣкой си Димитъръ Меджидиевъ, тончевистъ, чиновникъ по хлѣбопеченето въ 14 македонски полкъ. Въ Соголянската избирателна секция застъпникъ е билъ подсекретаръ на окръжния управителъ въ Кюстендилъ Димитъръ Стояновъ.

Г-да! Всичкиѣ власти, полицейски, митнически, митническияѣ приставъ въ Гюевевската митница Никола Георгиевъ, агитираха въ нашата околия, заплашваха и насилваха избирателитъ. Азъ, когато срѣцнахъ Н. Георгиевъ въ с. Ярджиловци, попитахъ го: Г. Георгиевъ, тукъ митница ли има, та си дошелъ? Въ Долно-Раковската община, единъ митнически стражаръ и тамошниятъ помощникъ кметъ бѣха арестували доблестния народенъ учителъ социалъ-демократъ г. Спиридонъ Евтимовъ, и само благодарение на това, че е разполагалъ съ оръжие и е далъ нѣколко вистрѣла, е могълъ да се спаси отъ рѣцѣтъ на насилниците. Купъ още други насилия има упражнени отъ нашия другаръ тукъ, г. Владимиръ Черневъ. Г. Черневъ, тамошенъ избраникъ, когато отиваше да агитира, двама-трима стражари прѣдъ него и задъ него ходѣха, за да му правятъ събрания и да прѣдизвѣстватъ за неговото пристигане, когато на насъ навсѣкъдѣ се правѣха прѣчки, даже и на закрито, макаръ че окръжното на г. президента не позволяваше това. (Възражениа отъ дѣсницата)

Г-да! Безъ да се простирамъ по-нататъкъ, искамъ само да стана изразъ на негодуванието на съзнателнитъ опозиционни избиратели отъ Кюстендилския окръгъ, защото се лансира тукъ, че този изборъ станалъ при най-голъма тишина. И за мене, и за насъ, и за народното прѣдставителство, правителственитъ депутати отъ Кюстендилския окръгъ не сж народни прѣдставители. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

Прѣдседателъ: Г. Ботевъ! Ще направите ли нѣкакво прѣдложение?

А. Ботевъ: Понеже правителствената листа въ Кюстендилската колегия е изкарана съ насилия, азъ прѣдлагамъ да бѣде касирана. (Смѣхъ въ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ И. Ионовъ: Шейтанъ пиди недиесе, теси мегданда. (Смѣхъ) Не мога да разбера какъ е възможно въ Кюстендилско да се изваждатъ хора посрѣдъ ноцъ, да се биятъ кандидатитъ по улицитъ и да нѣма поне едно заявление отъ два реда, да нѣма никакво оплакване отъ никого.

А. Механджийски: Заявленията сж въ окръжния сѣдъ.

Докладчикъ И. Ионовъ: Книжката сж тукъ, г. г. народни прѣдставители. Азъ самичкъ въ началото ви казахъ, че съмъ нещастенъ докладчикъ, защото ми се падна единъ изборъ, който, споредъ мене, не е изборъ. (Смѣхъ) Нѣма, освѣнъ да благодаря на г. Ботева . . .

А. Ботевъ: Азъ съмъ се оплакалъ на г. министра на вътрѣшнитъ работи.

Докладчикъ И. Ионовъ: . . . и, като докладчикъ, заявявамъ, ако сте съгласни, щомъ този изборъ билъ опороченъ, да оттегля доклада си за слѣдующето заседание и да касираме цѣлия изборъ. Хайде, де, приемате ли? Станете и отговорете.

А. Ботевъ: Приемаме по отношение на правителствената листа.

Докладчикъ И. Ионовъ: Азъ заявявамъ, че искамъ неговото касиране и съгласно правилника докладътъ да остане за слѣдующето заседание. Ще искамъ и моя изборъ да касирате; азъ съмъ готовъ да се съглася да стане касиране тамъ, къдѣто има опороченостъ.

А. Механджийски: Попитайте г. Провадалиева, който съжаляваше, че не ме прѣбили.

Докладчикъ И. Ионовъ: Моля Народното събрание да гласува косто ще прѣдложение. (Смѣхъ въ лѣвия центъръ) Не ви понася. Лесно е да търсимъ честта си, като само салтанатъ продаваме прѣдъ публиката!

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣмамъ желанието да изнасямъ прѣдъ почитаемото Народно събрание никакви насилия, заплашвания и шайкаджилъци по изборитъ въ Кюстендилската колегия; искамъ да изнеса прѣдъ народното прѣдставителство единъ начинъ на дѣйствиe, по който и сега и за въ бѣдѣще може да бѣде изпасилвана волята на страхливия български избирателъ, начинъ, който не зная да-ли е билъ практикуванъ въ други колегии, но въ Кюстендилската се практикуваше съ голѣмо усърдие.

Избирателниятъ законъ нарежда, штоо избирателнитъ бюлетини да бѣдатъ печатани или написани съ мастило. Правителственитъ приятели изъ Кюстендилската колегия, рискувайки да изгубятъ това положение, косто имаха въ миналитъ избори, не се задоволиха съ оня начинъ на дѣйствиe, който имаха при изборитъ на 24 ноември, а прибѣгнаха до новъ: за всѣко село, ако щете, за всѣки човѣкъ бѣха приготвени особенъ типъ избирателни бюлетини и се раздаваха съ закана: „Ще ги търсимъ въ избирателната кутия. Ако не излѣзатъ, мислете му“.

Нѣкой отъ дѣсницата: Каквито бѣха вашитъ въ Бѣленска околия.

А. Димитровъ: Въ с. Горна-Козница, Дупнишка околия, бѣше пласирана тая изборителна бюлетина (Показва една сива бюлетина); въ с. Ново-селяне бѣше пласирана тая изборителна бюлетина (Показва една зелена бюлетина), напечатана съ едри тѣсти букви; въ с. Долистово бѣше пласирана тая бюлетина (Показва друга зелена бюлетина), напечатана съ тѣсти букви; въ с. Новоселяне бѣше напечатана тая изборителна бюлетина (Показва пакъ зелената бюлетина), съ дребни тѣсти букви, а за колѣбливитѣ елементи имаше приготвени бюлетини, въ които, въ края на имената, не бѣше написана буквата „ъ“, напечатани на тънка зелена книга съ блѣденъ прифтѣ или съ курсивенъ прифтѣ. На всѣки човѣкъ се раздадохъ и особени бюлетини подъ брой, като му се казваше: „Даваме ти 10, ако не излѣзатъ, мисли му послѣ“. Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че ако изборителнитѣ бюлетини се разпрѣдѣлятъ по тоя начинъ — споредъ хората и селата — и се търсятъ слѣдъ прѣброяването на гласоветѣ — изборитѣ не могатъ да се произведатъ свободно. Никакви насилия може да нѣма отъ административната властъ, родената на г. Кознички, г. финансови министри, можеше да не се праща отъ Гюшево въ Козница да агитира, обаче, когато се раздаватъ бюлетинитѣ по тоя начинъ, не може да се каже, че има свобода на изборитѣ. Ако досега тия работи сѣ търпѣни, дългъ е на народното прѣдставителство, а особено на правителството, да вземе актъ отъ извършеното досега и въ бъдещата дѣйностъ на Народното събрание да сезира народното прѣдставителство съ законоположени, които да отнематъ всѣка възможностъ на кандидатитѣ за народни прѣдставители да изнасилватъ по тоя начинъ волята на изборителитѣ.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Й. Йоновъ: Г. г. народни прѣдставители! Извѣстно ви е, че Кюстендилската изборителна колегия се състои отъ три околии и бившата Босилеградска — четири. Това, за което спомена г. Александъръ Димитровъ, за Кюстендилската колегия, е ставало и другадѣ. Азъ ще ви кажа, че и въ нашата колегия, която се състои отъ петъ околии, се случи сѣщото. Г. Мано Облаковъ, нашъ другаръ, който е печатаръ въ Бѣла-Слатина, не се съгласи да вземе напечатанитѣ бюлетини отъ Враца и, слѣдователно, бѣше употребена друга книга, по-тънка може-би, зелена, съ тѣсти букви, както каза уважаемиятъ другаръ отъ земеделската група. Въ Берковица тоже печатаритѣ ни казаха: тукъ ще печатаме бюлетинитѣ, не щемъ монополъ отъ Враца. Сѣщото г. Иванъ Цановъ отъ Фердинандъ ни възрази; нашиятъ приятель Томовъ, книжаръ, сѣщо не искаше да вземе бюлетини отъ Враца. Моля ви се, г-да, найсетнѣ може ли буквитѣ на една печатница да бѣдатъ еднакви? И какво става? Всички се загрижваме и пращаме бюлетини отъ единъ печатаръ, отъ другъ, отъ трети, а най-правото е, това, което мнозина души казаха: азъ съмъ грамотенъ, не желая да ми даватъ листа; дай ми бюлетината, азъ ще си я напиша самъ и затуй има и ръкописни бюлетини. Та това прѣстѣпление ли е, грѣхъ ли е? Или само искате да викате, безъ да има защо, противъ правителството. Благодаримъ! Това сѣ празни приказки, приятелю. Азъ мислѣхъ, че ще кажете друго нѣщо. За това не заслужава и да се приказва.

Моля Народното събрание да утвърди избора.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставитель г. д-ръ Петъръ Джидровъ.

Д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, да-ли има законенъ поводъ да се касира изборътъ, станалъ въ Кюстендилския окръгъ, е въ-

просъ, който трѣбва да се рѣши отъ народното прѣдставителство въз основа даннитѣ, които ще се изнесатъ отъ г. докладчика или отъ г. г. народнитѣ прѣдставители. Азъ не се съмнѣвамъ, че правителствениѣ кандидати сѣ отивали съ стражари отъ прѣдъ и отзадъ да агитиратъ, а опозиционнитѣ сѣ били прѣслѣдвани. Азъ допускамъ дори и лицата, имената на които се посочиха, да сѣ били изваждани отъ къщи и бити, но на всѣки случай, за да може народното прѣдставителство да уважи такава една причина, би трѣбовало да се прѣдставятъ данни.

Менѣ ми прави впечатление, г. г. народни прѣдставители, и азъ станахъ именно да протестирамъ противъ начина, по който г. докладчикътъ, избраникъ на комисията по изборитѣ за цѣла България, . . .

Докладчикъ Й. Йоновъ: Не за цѣла България.

Д-ръ П. Джидровъ: . . . г. докладчикътъ, членъ на болшинството, г. докладчикътъ на парламента се явява по единъ изборъ, по който нѣма констатации, на когото не е извѣстенъ никакъвъ упрекъ, затуй, защото не може да го чуе по частенъ редъ и официалнитѣ книжа не говорятъ нищо, да се явява, казвамъ, съ единъ уводъ, който не е прилично да се прави въ единъ парламентъ — да съжалява, че въ Кюстендилъ не е имало избори, каквито г. Йоновъ знае да прави, да съжалява, че изборитѣ въ Кюстендилъ не сѣ станали по неговия законъ, и всѣчко това да възбужда смѣхъ, да възбужда подсмивания, г. Йоновъ да тича отъ трибуната до мѣстото си и отъ мѣстото си до трибуната . . .

Докладчикъ Й. Йоновъ: Вие ме връщате.

Д-ръ П. Джидровъ: . . . менѣ ми прави странно впечатление, и азъ мисля, че почитаемата комисия, която избрахме, си дава единъ много лошъ аттестатъ, като оставя за свой прѣдставитель, за свой докладчикъ г. Йордана Йоновъ. Ако въ България днесъ има нѣкаждѣ изборъ, направенъ безъ насилия или безъ констатации противъ насилия — да презумирамо поне, че изборътъ е станалъ мирно — срамно е, г. г. народни прѣдставители, единъ официаленъ човѣкъ, какъвто е г. докладчикътъ на една изборна комисия, да съжалява публично прѣдъ васъ, прѣдъ свѣта, да съжалява въ протоколитѣ, да съжалява въобще, че не е имало насилия, че не е имало изборъ, какъвто той желае да стане, какъвто той прави въ Враца.

Докладчикъ Й. Йоновъ: Азъ ще Ви отговоря.

Д-ръ П. Джидровъ: Нѣма какво да ми отговаряте.

Й. Йоновъ: Ще ти отговоря. Какъ нѣма да ти отговоря! Ти се обръщашъ лично къмъ мене, защо да не ти отговоря?

Д-ръ П. Джидровъ: И този маниеръ на г. Йопова, да си тури кракътъ отгорѣ, да прави движения и походи въ срѣдата на парламента, е неприличенъ, г. г. народни прѣдставители. Най-сетнѣ, тукъ и вие и ние еднакво трѣбва да вярдимъ престижа на парламента. И азъ моля и почитаемото прѣдставителство, и г. министъръ-прѣдседателя, и г. прѣдседателя на парламента, да обърне внимание на г. докладчика, той да се държи въ кръга на ония рамки, които сѣ опрѣдѣлени отъ обикновеното приличие. Иначе, азъ считамъ, че това е подигравка съ парламента, и ние ще напуснемъ залата да не засѣдаваме, при единъ докладъ на г. Йопова. Той вънъ може да бѣде доста важенъ за васъ, може да е доста важенъ и полезенъ, когато изпълнява своята служба

на квесторъ; но когато прави докладъ прѣдъ единъ парламентъ, трѣбва да има чувството на приличие и да постѣпва тѣй, както заповѣдватъ постановленията на нашия правилникъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ и лѣвицата)

Докладчикъ Й. Ионовъ: Г. г. народни прѣдставители! Нѣма ни най-малко да съжалявамъ, че г. Джидровъ или неговитъ другари щѣли да напуснатъ залата, когато азъ докладвамъ. Хичъ нѣма да съжалявамъ, окото нѣма да ми мигне. Колкото за това, да ми даватъ насахати, какъ трѣбва да се държа, прѣди всичко вие трѣбва да си го дадете на васъ и на вашитъ другари. Отъ нѣколко дена тукъ какъ се държахте вие? Вие ревѣхте тукъ; какво не направихте! Туй парламентаризмъ ли бѣше?

А. Коновъ: Грѣшка имате.

Докладчикъ Й. Ионовъ: Азъ говоря това, което е истина, но на васъ не ви понася затуй, защото — трѣбваше да станемъ да признаемъ работи, които не съществуватъ. Въ книгата нѣма нищо. И азъ мислѣхъ, че понеже въ този изборъ нѣма нищо, нѣма да вземете по него думата — затуй си отидохъ на мѣстото; но вие сте си задали за цѣль само да протакате, да говорите, за да не може да се върши работа. Обаче и съ туй нѣма да си помогнете.

А. Коновъ: Голѣма грѣшка имате.

Прѣдседателъ: Има думата г. Петъръ Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители! За да се касира единъ изборъ, трѣбва да се посочатъ онѣзи нарушения на закона, по които само се прѣдвизва касиране. Такива нарушения на закона не прѣдстави нито онзи отъ депутатитъ земледѣлецъ, избранъ отъ Кюстендилската колегия, който излѣзе да говори и който — както и другарѣтъ му, както и мнозина други — излѣзе да говори само за да се каже, че говори въ Народното събрание. Обръща се Народното събрание въ словоборня. Отъ нѣколко дена насамъ нѣкои го обръщатъ въ звѣрилница, въ циркъ, за да правятъ шумъ.

Г. Кировъ: И Вие можехте да ни спестите този насахатъ, та да не губимъ врѣме.

П. Даскаловъ: Вие го обръщате въ словоборство, за да излѣзете да покажете, кой знае да говори по-краснорѣчиво. Онова, което сте говорили по мегданитъ, площадитъ или по селата, когато правихте избори, вие идете да го говорите сега и тукъ. Забѣлжете, г. г. народни прѣдставители, че тукъ, въ Народното събрание, вие не можете да държите онзи езикъ, който държа, напр., депутатътъ земледѣлецъ по-напрѣдъ, заплашвайки и правителство, и болшинство. Имайте прѣдъ видъ едно нѣщо, г-да: нито болшинството ще се стресе отъ васъ, нито правителството ще се бои дотогазъ, докогато работи на законна почва и докогато онова, което върши, го върши съ съзнанието, че върши своя дългъ. Вие изтълкувахте много наши работи, като слабостъ. Даже онази отстъпка, която се направи като компромисъ между правителството и опозицията за допускането на подгласницитъ, се изтълкува въ вѣстницитъ и другадъ, като слабостъ на болшинството. Вие се дълбоко мамите, ако мислите, че по този начинъ вие побѣждате, а ние сме побѣдени. Когато правителството и болшинството считатъ, че вършатъ единъ патристически дългъ, като подаватъ рѣка за споразумѣние съ опозицията, вие не можете да считате, че тамъ има побѣда отъ едната страна и отстъпка отъ другата страна.

Сега, по поводъ на тоя изборъ, единъ депутатъ, земледѣлецъ, излѣзе да говори за касирането му. Другъ неговъ другаръ не поддържа това. Споразумѣйте се, че тогава излѣзте да говорите. Вие не знаете какво се иска, за да се касира изборътъ. Дѣй ви съ доказателствата, че билъ битъ този или онзи? Може да бѣде битъ и самиятъ кандидатъ за депутатъ. Какво значи агитация и борба за агитация? (Смѣхъ въ лѣвия центъръ) Не се смѣйте, защото на много мѣста въ изборитъ азъ, като агитаторъ, имахъ случаи, дѣто, ако не бѣхъ по-благоразуменъ, можеше да се прѣдизвика скандали. Кой е кривъ? Крива е властѣта, кривъ е министърътъ на полицията, че даля заповѣдъ на околийския началникъ да се вършатъ побои! Не. Зависи отъ темперамента на този, който агитира, на онѣзи, които го слушатъ въ агитационното събрание и сега тукъ. Вие виждате въ самото Народно събрание, излѣзе единъ Теодоръ Теодоровъ и можа да възбуди буря, защото се държи като единъ човѣкъ, който нѣма граница на своето озлобление. Защо и г. Малиновъ, който говорѣ въ сѣщото заседание по сѣщия въпросъ, не прѣдизвика скандали? Защо неговата рѣчь изслупахме всички съ мълчание? Затуй, защото единиятъ знае да се държи не тѣй, както трѣбва да се държи единъ държавникъ въ Народното събрание, а другиятъ знае да се държи по-прилично и знае какъ да говори. Вие виждате, прочее, че нма нѣща, които могатъ да станатъ, по които не могатъ да повлѣкатъ касирането на избора.

Считамъ въпроса за изчерпанъ, и мисля, че кюстендилскиятъ изборъ трѣбва да се гласува.

Колкото за възмущението на г. Джидрова отъ г. Иконова, мисля, че не трѣбва да се взематъ така трагически онѣзи думи на г. Иконова, които азъ, за мене си, изтълкувахъ като една шега. Нѣма въ тѣхъ онзи трагизмъ, онова заплашване къмъ когото и да е, което имъ се отдава.

Прѣдседателъ: Г-да! Ако имате да говорите по самитъ факти на избора, говорете, но тѣзи нотации, които давате на народното прѣдставителство, сѣ свършено излишни, оставете ги, защото тѣ служатъ само за губене на врѣме. Моля, прочее, г. г. народнитъ прѣдставители, безъ всѣкакви нотации единъ на другъ, да кажатъ онова, което има да изтъкнатъ на основание даннитъ, които се намиратъ въ дѣлото. Има думата г. Комановъ.

Н. Комановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ искамъ да ви обърна вниманието върху слѣдното. Тукъ се направи едно прѣдложение отъ страна, нека го кажемъ, на опозицията, за касирането на правителствената листа, защото, които малко-много се изнесоха тукъ — ако за такива можемъ да говоримъ — изкараха избора за опороченъ. Менъ ми се струва, че да се иска касирането на една листа, защото тукъ-тамъ, въ извѣстни секции, сѣ направени, нека го кажемъ по нашепки, насилия отъ страна на централната властъ или нѣкои нейни органи, това е много прѣкалено. Право е, споредъ мене, да се иска анкетирането на тия нѣща, и ако наистина една анкета установи, че има закононарушения, има използване дори на това морално влияние, упражнено отъ страна на централната властъ, има по-нататъкъ тероръ полицейски или отъ страна на други чиновници, добръ е Народното събрание, слѣдъ като разполага съ тѣзи данни, освѣтлено отъ анкетата, която ще бѣде извършена, само тогазъ да се произнесе. А така набързо да се иска касирането, менъ ми се струва, че е много прѣкалено, особено при сегашната система касиране на цѣли листи трѣбва да ги считаме почти невъзможни.

Азъ мисля, че Народното събрание нѣма да сгрѣши, ако обърне внимание особено на ония факти, които нашиятъ другаръ Александъръ Ди-

митровъ изнесе тукъ, че въ различни села е гласувано съ различни бюлетини. Азъ бихъ уважилъ и думитъ на г. докладчика, ако наистина въ околните пазъло е гласувано съ единъ видъ бюлетини. Но ако се констатира тукъ, слѣдъ анкетата, че наистина въ едно село е гласувано съ различни бюлетини, печатани съ различни букви или на книга отъ различенъ цвѣтъ, длъжностъ се налага тогава на Народното събрание, като схване, че чрѣзъ този актъ е прѣследвана цѣльта да се открие тайната на гласоподаването, да поиска касирането на този изборъ въ ония секции, въ които е констатирано именно такава нарушение. Ето защо, азъ правя прѣдложение Народното събрание да повърне този изборъ на комисията, да провери тя, дали е гласувано съ различни видове бюлетини, и ако се установи този фактъ, добръ е да се провери избирателската воля втори пътъ.

Сега, друго нѣщо, г-да. Тукъ г. Даскаловъ умѣстно забѣлѣжи, че Народното събрание наистина сѣкашъ не върши работата, която трѣбва да върши, а се впускаме въ дребнави, лични разправии, въ гонения, отиване дотамъ, че почитаемиятъ докладчикъ излиза отъ рамкитъ на приличието, както забѣлѣжа г. Джидровъ, а би трѣбвало тия сцени, тия зрѣлища въ Народното събрание постепенно да изчезнатъ. Ние трѣбва да укротимъ духоветъ си. Наистина, ние сега идемъ отъ провинцията току-що слѣдъ изборитъ и още прѣживяваме първия моментъ слѣдъ една, нека си признаемъ, малко по-ожесточена борба, та затова духоветъ не сж още утихнали. Ще мине време, ще се укротимъ, надѣвамъ се.

Отъ дѣсницата: Земледѣлцитъ да се укротятъ.

Н. Комановъ: Азъ като говоря, говоря за всичкото прѣдставителство. Колкото сж прѣдизвикателни отъ тази страна (Сочи лѣвницата), дваждъ сж прѣдизвикателни отъ другата страна (Сочи дѣсницата).

Отъ дѣсницата: Триждъ отъ вашата.

Н. Комановъ: Г. Даскаловъ днесъ тукъ изтъкна прѣдъ васъ, че наистина въ вѣстникитъ било съчетено постигнатото завчера споразумѣние между правителството и опозицията като слабостъ на правителството. Азъ питамъ, кои вѣстници изтъкнаха това като слабостъ? Изтъкна го в. „Камбана“, който, знае се, отъ демобилизацията насамъ е чисто и просто правителственъ вѣстникъ; изтъкна го в. „Дневникъ“, който е сжщо правителственъ органъ. (Ржкоплѣскане отъ лѣвия центъръ)

П. Даскаловъ: И въ вашето „Земледѣлческо знаме“ бѣше писано това.

Н. Комановъ: Кой ви е кривъ, когато вие не можете да се споразумѣте? Излиза, че вашитъ хора обвиняватъ опозицията, че ви била дразнѣла. Интриги трѣбва да има, които се пускатъ отъ вътрѣшна, а не отъ външна страна. Трѣбва да се признае отъ всички тукъ, че, както казва една стара поговорка, калето се прѣдава отъ вътрѣ, а не отъ вънъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Азъ ще говоря изключително по прѣдмета, каква е ролята на Народното събрание по проверката на изборитъ. Трѣбва да си дадемъ единъ ясенъ отговоръ за нашата длъжностъ, за нашитъ права по този случай. Никой да не мисли, че Народното събрание е дотамъ вече властно, че да може да върши капризи или своеволия. Чл. 32 отъ правилника казва, че Народното събрание се произнася за валидността на изборитъ. Това е така. Но

каква роля играе Народното събрание? То играе роля на единъ касационенъ съдъ, на единъ апелативенъ съдъ и, слѣдователно, не може да направи нищо, освѣтъ или да касира извѣстенъ изборъ — кога? — когато има оплакване, когато има контестація, когато сж посочени нарушения своерѣменно, или пъкъ да измѣни резултата на извѣстенъ изборъ, т. е. да дѣйствува като апелативенъ съдъ — но кога? — когато има точно опрѣдѣлени искания, контестації своерѣменно направени. Е добръ, г-да, въ случая нѣма такива контестації. Комисията прѣдлага да се утвърди изборътъ; не остава нищо друго, освѣтъ да приемемъ нейното заключение. Трѣбва въобще да приемемъ, че комисията — това е Народното събрание. А не трѣбва да се произнасяме за касиране или пъкъ за анкети, докато нѣма оплакване отъ заинтересованата страна. Единъждъ заинтересованата страна не е подала оплакване прѣдъ окръжния съдъ или слѣдъ това нѣма оплакване подадено до прѣдседателството — заявява се отъ докладчика, че нѣма — азъ мисля, че всѣко друго оплакване е голословно направено и е безсилно да убѣди Народното събрание. Прѣдложения като това, което направи г. Александъръ Ботевъ, сж много опасни, и то за меншеството. Той сега прѣдлага да се касира правителствената листа. Защо? Дѣ сж доказателствата? Дѣ сж контестаціитъ? Нѣма такива. Ами ако бѣде направено прѣдложение да се касира земледѣлската листа сжщо тъй голословно, ще бѣде ли право това?

Азъ заключавамъ: понеже изборътъ е редовенъ и понеже комисията прѣдлага да се утвърди, то да се приеме като такъвъ и да се утвърди.

Прѣдседателъ: Има думата г. Христо Янковъ.

Х. Янковъ: Г. г. народни прѣдставители! За да взема сега думата, прѣдизвикаха ме нѣкои отъ народнитъ прѣдставители отъ земледѣлската група, които взеха думата по избора, станалъ въ Кюстендилската избирателна колегия, тъй като и азъ съмъ народенъ прѣдставителъ отъ сжщата избирателна колегия. Да се говори тукъ отъ тѣзи господа, че въ избора на Кюстендилската избирателна колегия имало насилие, азъ не мога да разбера, какъ се осмѣляватъ да говорятъ въ този смисълъ и какъ не ги е срамъ отъ себе си. Ще ви кажа защо. За да се счита изборътъ нередовенъ, за да има основание да се касира, прѣди всичко въ протоколитъ, съставени въ депя на избора, трѣбва да има констатирани извѣстни нередовности или насилие, а такива нѣма нѣма. Независимо отъ това, въ време на избора — азъ съмъ билъ тамъ, обикалялъ съмъ навсѣкѣдъ, и знамъ — всички политически течения бѣха свободни въ агитацията, никой не ги е спиралъ. Напротивъ, давление, морално насилие е имало отъ страна на агитаторитъ на земледѣлската група спрѣмо нашитъ приятели, спрѣмо приятелитъ на правителството тамъ, дѣто сж били по-малочислени. Никѣдъ нѣма да намѣрите случай, дѣто или полицейски органъ или другъ органъ на властѣта да е упражнявалъ каквото и да е насилие върху избирателитъ. Ако резултатитъ, които е далъ този изборъ, сж по-малки отъ онѣзи въ избора за миналото XVI Народно събрание, отъ това излиза, не че е имало насилие, но че е имало работа: макаръ че правителството е работило, работила е и опозицията. Вземете резултатитъ отъ изборитъ и ще видите, че земледѣлската група въ Кюстендилската избирателна колегия има 3 хиляди гласа повече. Това насилие ли е? Групата на демократитъ сега има кръгло 6.200 гласа. Като вземете общия резултатъ, ще видите, че за миналото Народно събрание сж гласували 27.000 избиратели, а за сегашното — 35.000; значи, около 9.000 повече. Това насилие ли е?

Азъ разбирамъ насилие отъ властта, когато ограничава човѣка да не може да отиде да гласоподава. Насилие е имало въ 1908 г. и то даде резултатъ, но да се говори за насилие въ кюстендилския изборъ сега е грѣхъ и срамъ. То е изопачение на самата истина и на самитѣ факти. Това е всичкото, което ще кажа по този въпросъ.

Относително казаното отъ г. Александра Димитровъ за бюлетинитѣ, сто какъ стои въпросътъ. Първиятъ пътъ печатахме нѣколко хиляди бюлетини въ Кюстендилъ и тѣ бѣха недостатъчни; слѣдъ това печатаха се въ Дупница, слѣдъ това въ София, въ разни печатници. А относително това, дѣто има бюлетини съ различни цвѣтове, които сж завѣрени въ листата, то е защото въ извѣстни мѣста не искаха да гласоподаватъ съ бюлетина отъ другъ цвѣтъ. Това, което се говори въ смисълъ, че било направено като знакъ, не е вѣрно.

Искамъ да подчертая, че туй, което се говори за насилие, не е вѣрно, защото сега около 9.000 души сж гласоподавали повече и нито една контестація нѣма. Ако въ деня на избора е имало нередовностъ, щѣше единъ поне да се намѣри — а и г. Вожички и г. Александъръ Димитровъ бѣха тамъ — да даде заявление. Г. Димитровъ е отъ Дупнишката община и е билъ въ Козница, и тогава не е направилъ възражение, а сега идва да заявява. Това, прочее, не е вѣрно.

Прѣдседателъ: Има думата г. Гочо Димовъ.

Г. Димовъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ прѣдставителитѣ на земледѣлската група се отправиха двѣ искания: едно за касиране избора, станалъ въ Кюстендилската колегия, второ за произвеждане анкета. Споредъ мене, не може да има двѣ мнѣния, че въ настоящия случай не може да има основание нито за касиране, нито пъкъ за произвеждане анкета, и на юридически езикъ ние казваме, че тѣзи заявления, че тѣзи искания сж просто голословни. За да може да се иска касиране на единъ изборъ, необходимо нужно е да се изтъкнатъ факти, нарушения, отъ които да се вижда, че изборътъ е дѣйствително опороченъ, че е била измѣнена волята на избирателитѣ. Така сжщо, за да се произведе анкета, необходимо е пакъ да се направи сериозно искане, да се посочатъ конкретни факти, които, ако дѣйствително се потвърдятъ, да могатъ да иматъ извѣстно влияние върху изхода на избора. Въ настоящия случай нѣма нищо посочено и, освѣнъ това, нѣма никакво основание както за едното, така и за другото, защото нито прѣдъ изборното бюро, нито отпослѣ до прѣдседателството на Народното събрание е отправено нѣкакво искане. Като знаемъ какви сж правитѣ у насъ, че ние сме готови да надуваме най-малкия фактъ, извършенъ отъ полицията, да го гледаме съ най-силния микроскопъ и да му даваме значение, и като въ настоящия случай нѣма никакво оплакване, това е най-силното доказателство, че този изборъ е единъ отъ най-редовнитѣ, какъвто може да стане не въ България, но въ много по-напрѣднали държави. И менъ ми се вижда, че г. г. земледѣлцитѣ правятъ това само или отъ желание да говорятъ, или пъкъ отъ желание да спъватъ работата на Народното събрание. Прочее, намiramъ, че нѣма никакво основание нито да се касира, нито да се анкетира изборътъ, а ще трѣбва да се приеме за редовенъ и да се гласува.

Ще направя още само една бѣлѣжка, г. г. народни прѣдставители, които трѣбва да имате прѣдъ видъ, когато ще разглеждаме другитѣ избори.

Г. Кирковъ: Пловдивския изборъ.

Г. Димовъ: Ще говоря и по него. — Ако по единъ изборъ, по който нѣма даже една бѣлѣжка напра-

вена въ дневницитѣ за нередовностъ, г. г. прѣдставителитѣ отъ опозицията се явяватъ тукъ да прѣдъявяватъ такива искания, които, споредъ мене, сж много смѣли, какъ трѣбва да гледаме на огъни оплаквания, които ще има, може-би, по другитѣ избори, и какво шконто трѣбва да правимъ по тѣхъ?

Н. Харлаковъ: Ако сте чисти, трѣбва да се съгласите да подложите избора на една анкета.

Г. Димовъ: Азъ бихъ желалъ така сжщо да се вземе актъ и да се има прѣдъ видъ това особено отъ избирателитѣ на г. г. земледѣлцитѣ, да видятъ, какъ тѣхнитѣ прѣдставители цѣлятъ врѣмето и работата на Народното събрание. Ако има група, която най-много да злоупотѣблява съ тази агитация, това е именно земледѣлската група, и днесъ ти се явява чрѣзъ нѣколко отъ своитѣ прѣдставители да възбужда въпроси свършено не на мѣстото си, въпренъ свършено неоснователни.

Моля, прочее, понеже сж говорили достатъчно народни прѣдставители споредъ правилника, да се прекратятъ дебатитѣ и да се гласува изборътъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Механджийски.

А. Механджийски: Отказвамъ се.

Прѣдседателъ: Понеже нѣма никой другъ записанъ да иска думата, ще поставя на гласуване прѣдложенията, направени по избора на Кюстендилската избирателна колегия.

Най-напрѣдъ ще се гласува прѣдложението, направено отъ комисията — да се утвърди изборътъ, като правиленъ и редовенъ, и да се провъзгласятъ окончателно за народни прѣдставители избранитѣ и прогласени като такива отъ съда. Конто отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ прѣдложението на комисията въ тази смисълъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието. Значи, изборътъ се утвърждава и се провъзгласяватъ окончателно за народни прѣдставители тѣзи, които сж провъзгласени отъ съда.

Има едно прѣдложение за касиране на избора; то вече остава безпрѣдметно.

Докладчикъ Й. Йоновъ: Г. прѣдседателю! Моля, имайте прѣдъ видъ, че искамъ думата за лично обявление; но, понеже г. Джидровъ е излѣзълъ сега, ще моля послѣ, когато дойде, да ми се даде думата.

Прѣдседателъ: Има думата докладчикътъ г. Ангелъ Крушковъ.

Докладчикъ А. Крушковъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ избора на Шуменската избирателна колегия, споредъ протокола на окръжния съдъ, държанъ въ засѣданието му отъ 26 февруарий т. г.

Въ Шуменската избирателна колегия сж записани 74.095 избиратели. Гласоподавали сж 51.167 избиратели. Получени сж дѣйствителни бюлетини 50.778 и недѣйствителни бюлетини 424. Листата на коалиранитѣ се либерали, народно-либерали и младо-либерали съ зеленъ, сивъ и тъмнопепелявъ цвѣтъ е получила 24.987 гласа. Листата на българския народенъ земледѣлски съюзъ съ оранжевъ цвѣтъ е получила 16.093 гласа. Коалиранитѣ се прогресистка и демократическа партии съ розовъ и моровъ цвѣтъ — 3.791 гласа. Листата на народната партия съ синъ цвѣтъ — 2.519. Листата на работническата социално-демократическа партия съ винено-червенъ цвѣтъ — 1.540 гласа. Листата на обединената работническа социално-демократическа партия съ червенъ цвѣтъ — 1.891 гласа. Слѣдъ като се раздѣли общото число на всичкитѣ дѣйствителни бюлетини, подадени въ

колегиата, които сж всичко 50.778, сж числото на кандидатитѣ въ колегиата, които сж 15, увеличено сж единица, получава се изборниятъ дѣлителъ 3.173. Провѣзгласени сж отъ листата на коалиралитѣ се либерална, народно-либерална и младо-либерална партии сж земенъ, тѣмноспелявъ и сивъ цвѣтъ: г. г. Жечо Бакаловъ, Петъръ Панайотовъ, Тотю Продаповъ, Талитъ Мехмедъ х. Хюсеиновъ, Аврамъ Сви-
наровъ, Константинъ Досевъ, Сабри бей Салимовъ, Йорданъ Дечевъ, Радой Козаровъ. Отъ листата на българския народенъ земеделъски съюзъ сж ора-
жевъ цвѣтъ: г. г. Александъръ Стамболийски, Илия Стоевъ, Георги Миневъ, Методий Петровъ, Никола Атанасовъ. Отъ листата на коалиралитѣ се прогрес-
систка и демократическа партии сж розовъ и моравъ цвѣтъ: г. Янко Кударовъ. Останалитѣ сж прогла-
сени за допълнителни кандидати.

По тѣзи избори сж подадени нѣколко контеста-
ции. Една отъ контестациитѣ е на г. Иванъ Йордановъ
Янчевъ отъ Османъ-Пазаръ, сж която заявява, че при
отваряне на пликветѣ, по оражевитѣ бюлетини
били констатирани нѣколко блѣзни — продупчване сж
игла; обаче, бюрото е оставило това заявление безъ
последствие. Отъ свѣдѣнията, които азъ частно съ-
брахъ отъ г. Досева, който е османпазарчанинъ —
понеже се говори за листата на земеделъската ор-
ганизация — излѣзе, че неговото мнѣние е, какво
тая работа е невѣрна, и затуй не отидохме по-на-
татъкъ. Пъкъ тия продупчвания може да сж ста-
нали и по-послѣ.

Друга една контестация има подадена отъ изби-
рателитѣ на с. Новоселъ и с. Срѣдня, Новоселска
община, Шуменска околия, подписана отъ Дойчинъ
Николовъ, подписанъ за неграмотността му отъ
друго, и отъ Иванъ Стоилковъ, тоже подписанъ за
неграмотностъ. Тѣ се оплакватъ, че на 23 февруарий,
денътъ на изборитѣ, както и прѣди изборитѣ, подпо-
ручнитъ Скутуновъ отъ 7 полкъ, заедно сж полицей-
ския приставъ при Шуменското околийско управле-
ние Калдаръмовъ, сж ходили изъ селата на Прѣ-
славската и Шуменската околии, а въ деня на из-
бора сж били въ с. Срѣдня, кждѣто, споредъ казва-
нето на тажнителитѣ, сж агитирали въ полза на пра-
вителствената листа между мюсюлманското насе-
ление. Офицерътъ се билъ явилъ прѣдъ прѣдседа-
теля на бюрото въ самия денъ на избора, а прѣд-
седателятъ му билъ казалъ: „Нѣмамъ нужда отъ
Васъ, оттеглете се“, и той отъ своя страна се билъ
оттегилъ, но, споредъ оплакванитѣ, билъ агитиралъ
между избирателитѣ да се гласува за хюкюмата.
Оплакванитѣ изтъкватъ въ смѣното заявление, че
г. Калдаръмовъ отишълъ на пътя между с. с. Срѣдня
и Новоселъ, и когато сж отивали избирателитѣ тамъ,
той агитиралъ въ полза на правителствената листа.

Друго едно заявление има подадено въ срока до
Народното събрание отъ г. Кавалджиевъ отъ Шу-
менъ, който тоже се оплаква, че полицейски стра-
жари и г. Скутуновъ сж работили и агитирали въ
полза на правителствената листа.

Друга една контестация има подадена отъ из-
бирателитѣ на Шуменската избирателна колегия, въ
която изтъкватъ факта, че поповскиятъ околийски
началникъ сж едно прѣдписане билъ повикалъ се-
кретаритѣ и кметоветѣ въ централния градъ на око-
лията, сж цѣлъ ужъ да изучи нуждитѣ на околията,
а въ смѣността да изслушатъ политическата рѣчь
на г. министъръ Бакалова, който отишълъ тамъ спе-
циално сж цѣлъ да държи такава. Оплакванитѣ из-
тъкватъ, че мюфтийскиятъ намѣстникъ въ Джумая
билъ свикалъ ходжитѣ отъ околията и имъ гово-
рилъ да агитиратъ между мюсюлманитѣ въ полза
на правителствената листа.

А. Коновъ: Както навсѣкждѣ бѣше това.

Докладчикъ А. Крушковъ: Въ сжщата контестация
се говори, че кметоветѣ, горскитѣ и полицейскитѣ
стражари сж защищавали повече каузата на прави-
телството, отколкото тая на оппозицията. Въ мюсюл-
манскитѣ села горскитѣ стражари сж завеждали из-
бирателитѣ до изборното мѣсто и по този начинъ
ги тероризирали сж цѣлъ да гласоподаватъ въ полза
на правителствената листа.

Друга контестация има отъ Маринъ Тютюн-
джиевъ, кандидатъ въ листата на обединената со-
циално-демократическа партия. Той изтъква, че
г. Шишмановъ, новопазарски общински лѣсничей, и
г. Чалъковъ, каспичански фелдшеръ, сж агитирали
въ полза на правителствената листа. Изтъква, че
околийскиятъ началникъ билъ повикалъ работника
Арситъ Яковъ отъ Шуменъ, като го заплашилъ да не
агитира за социалиститѣ. Най-послѣ, изтъква, че
стражаритѣ сж агитирали въ полза на правител-
ството.

Друга една контестация има подадена отъ шу-
менския избирателъ г. д-ръ К. Милановъ, народникъ
и кандидатъ на народната партия. Въ тази конте-
стация той изтъква почти сжщитѣ факти, които се
изтъкнаха и въ другитѣ контеста-ции.

Г. Кирковъ: Значи, вѣрни сж.

Докладчикъ А. Крушковъ: Провѣрочната комисия,
слѣдъ като разгледа всичкитѣ тия контеста-ции и
фактитѣ, които се изтъкватъ въ тѣхъ, намѣри, че
изборитѣ не може да бжде опороченъ, за да се прѣд-
извика или анкетирането или касирането му, затуй
именно, защото въ с. Срѣдня и въ с. Новоселъ, кж-
дѣто подпоручикътъ не е тероризиралъ избирате-
литѣ, а само е агитиралъ да гласуватъ за хюкю-
мата, е получила болшинство оппозицията.

Г. Кирковъ: Отъ туй не слѣдва, че не трѣбва
да анкетираме избора.

Докладчикъ А. Крушковъ: Послѣ, като се иматъ
прѣдъ видъ, ако щете, и нравитѣ на нашия избира-
тель, менъ ми се струва, че туй не е нѣщо ново
за Народното събрание — че нѣкой си агитиралъ
въ полза на хюкюмата. И затуй именно провѣроч-
ната комисия прие въ болшинството си този изборъ
за правиленъ и редовенъ и моли Народното събрание
да го приеме като такъвъ и да го утвърди.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседа-
тельтъ г. д-ръ Сава Иванчовъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Понеже
никой не иска думата по избора, станалъ въ Шу-
менската колегия, ще поставя на гласуване прѣдло-
жението, направено отъ провѣрочната комисия за
провѣзгласяването за народни прѣдставители отъ
тая колегия ония лица, които сж утвърдени като на-
родни прѣдставители отъ Шуменския окръженъ
сѣдъ, и моли онѣзи г. г. народни прѣдставители,
които сж за това прѣдложение, да си вдигнатъ рж-
ката. (Мнозинство) Приема се.

Г. г. докладчицитѣ иматъ ли да докладватъ още
избори?

Обаждатъ се отъ дѣсницата: Нѣма.

Прѣдседателствующъ д-ръ С. Иванчовъ: Прѣди
да минемъ къмъ втората точка отъ дневния редъ,
давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)
Засѣданието продължава.

Слѣдва на дневенъ редъ: първо четене законо-
проекта за разрѣшение кредити за мѣсецитѣ априлъ

и май отъ т. г. по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь д-ръ К. Провадалиевъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за разрѣшение кредити за мѣсецитѣ априлий и май 1914 г. по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Понеже на разрѣшенитѣ, съгласно чл. 122 отъ конституцията, кредити одобрение прѣдстои да даде въ сегашната си извънредна сесия XVII-то обикновено Народно събрание само за докрая на текущия м. мартъ, а дотогава не ще може да бѣде разгледанъ и гласуванъ бюджетопроектъ за т. г., явява се нужа да се гласуватъ кредити за мѣсецитѣ априлий и май т. г. въ размѣръ на $\frac{2}{12}$ части отъ редовния и извънредния бюджети и отъ бюджетитѣ на фондоветѣ за 1913 г., респективно отъ гласуванитѣ кредити за 1912 г., като същевременно се запази съставътъ на съществуващия персоналъ прѣзъ послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и първото на 1914 г. и като тия кредити за персоналъ (послѣдствувалъ прѣзъ 1912 г.) се считатъ допълнителни къмъ съответнитѣ параграфи.

„Като прѣдполагамъ, че прѣзъ тия два мѣсеца априлий и май XVII-то обикновено Народно събрание ще може да разгледа и гласува цѣлия бюджетопроектъ за 1914 г., имамъ честь, г. г. народни прѣдставители, да ви прѣдстави настоящия законопроектъ и да ви помоля да го разгледате и гласувате.

„София, мартъ 1914 г.

„Министъръ на финанситѣ: Д. Тончевъ.

„Законопроектъ

за разрѣшение кредити за мѣсецитѣ априлий и май отъ 1914 г. по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ.

„Чл. 1. Разрѣшаватъ се на министритѣ кредити да извършватъ разходи за мѣсецитѣ априлий и май отъ 1914 г. въ размѣръ на $\frac{2}{12}$ отъ кредититѣ по редовния и извънредния бюджети на царството и по бюджетитѣ на фондоветѣ за 1913 г., респективно гласуванитѣ разходи за 1912 г., за прѣдвиденитѣ въ тѣзи бюджети нужди, като оставатъ въ сила всички постановления, съдържащи се въ тия бюджети.

„По отношение на персонала да се запази съставътъ на IV-то тримѣсечие отъ 1913 г. и първото отъ 1914 г., както е допълненъ съ таблицата къмъ разрѣшението за одобрение указитѣ № 39 отъ 30 септември 1913 г. и № 1 отъ 3 януари 1914 г., като кредититѣ за персоналъ се считатъ допълнителни къмъ съответнитѣ параграфи.

„Чл. 2. Прѣдоставя се на министра на финанситѣ правото да разрѣшава да се ангажира държавното съкровище въ разходи за веществени разности по-големи отъ $\frac{2}{12}$ отъ кредититѣ за 1913 г., респективно за 1912 г., въ онѣзи случаи, когато прѣдвиденитѣ веществени разходи по естеството си, или поради поети чрѣзъ договори задължения или по силата на специални законоположения подлежатъ да бѣдатъ удовлетворени прѣзъ мѣсецитѣ априлий и май въ размѣръ по-голямъ отъ $\frac{2}{12}$ части.

„Чл. 3. Разрѣшава се на министритѣ да събиратъ приходитѣ прѣзъ 1914 г. възъ основа на съществуващитѣ закони и правилници.“

Прѣдседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ: Азъ бихъ помолилъ г. министра на финанситѣ да ни даде едно експозе по случай разглеждането на този извънредно важенъ законопроектъ за $\frac{2}{12}$, относително мѣсецитѣ априлий и май т. г. — ако желае, разбира се; ако не желае, азъ ще взема думата.

Прѣдседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Желаетъ ли г. министърътъ да даде експозе?

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че ще бѣде по-добъръ и по-удобно, ако азъ направя изложението си за финансовото и икономическото положение на страната, когато ще се гласуватъ общитѣ бюджети за 1914 г. — за товага се и готвя. Засега ще моля почитаемото Народно събрание, като има прѣдъ видъ, че разпекванията на бюджетитѣ за 1914 г. ще отнематъ доста врѣме, да намѣри, че ще бѣде полезно за самото дѣло да гласува само $\frac{2}{12}$ за мѣсецитѣ априлий и май, въ течение на които да можемъ въ тази извънредна сесия да обмислимъ и обсъдимъ по-добъръ общитѣ бюджети по всички министерства. Прочее, изложението ще си направя при гласуването на другитѣ бюджети.

А. Ляпчевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Двѣтѣ дванадесетини, които ни се искатъ за прѣдстоящитѣ мѣсеци априлий и май, далечъ не сж нѣщо опрѣдѣлено. Въ мотивитѣ се казва, че тѣзи $\frac{2}{12}$ се отнасятъ за мѣсецитѣ априлий и май т. г. въ размѣръ на $\frac{2}{12}$ части отъ редовния и извънредния бюджети и отъ бюджетитѣ на фондоветѣ за 1913 г., респективно отъ гласуванитѣ кредити за 1912 г., като същевременно се запази съставътъ на съществуващия персоналъ прѣзъ послѣдното тримѣсечие на 1913 г. и първото на 1914 г. и като тия кредити за персоналъ — не съществувалъ прѣзъ 1912 г. — се считатъ допълнителни къмъ съответнитѣ параграфи.

Първото нѣщо, което всѣки единъ отъ насъ ще трѣбва да научи, то е какво собствено правителството иска като кредитъ за мѣсецитѣ априлий и май. За да можемъ, г-да, да си дадемъ единъ отчетъ какво се иска отъ насъ, ние трѣбва да прослѣдимъ и да знаемъ най-напрѣдъ бюджета за 1912 г. Второ, трѣбва да знаемъ бюджета за новоосвободенитѣ земи; той е вотиранъ въ XV-то обикновено Народно събрание прѣзъ м. декември, ако се не лъжа, и има сила за $3\frac{1}{2}$ мѣсеца — отъ 15 декември 1912 г. до 31 мартъ 1913 г. Послѣ, ще трѣбва да знаемъ бюджета за първото тримѣсечие отъ 1913 г., който не е нищо друго, освѣнъ приповторение на $\frac{2}{12}$ части отъ бюджета на 1912 г.; а отпослѣ вече започватъ бюджетитѣ за 1913 г., но за второто тримѣсечие, къмъ което второ тримѣсечие се явява респективната частъ за бюджета на новоосвободенитѣ земи, за бюджета отъ 1912 г., допълнителни кредити къмъ разнитѣ параграфи отъ тѣхъ и съвсѣмъ новия кредитъ къмъ несъществуващитѣ въ по-раннитѣ бюджети параграфи. Подиръ, трѣбва да знаемъ бюджета за третото тримѣсечие, което свършва на 30 септември 1913 г., тѣй сжко базиранъ върху всички тѣзи прѣдпоставящи бюджети и тоже съ новитѣ допълнителни кредити, както и съвсѣмъ новитѣ кредити. Тукъ не се свършва работата, г-да, за да имаме една прѣдстава какво се иска отъ насъ съ двѣтѣ дванадесетини за мѣсецитѣ априлий и май. Искане се още да знаемъ указа подъ № 39 отъ 30 септември 1913 г. на министра на финанситѣ по постановлението на Министерския съветъ, споредъ който сж въ сила за мѣсецитѣ октомври, ноември и декември кредититѣ възъ основа на всички дотукъ изброени бю-

джети. И, най-послѣ, трѣбва да знаемъ бюджета за тритѣ дванадесетини, тоже съ постановление на Министорския съветъ, утвърдено отъ 3 януарий 1914 г. до 31 мартъ 1914 г. Стопанската частъ и чисто бюджетнитѣ формалности по всички изброени дотукъ бюджети, г-да, съставляватъ за себе си едно крупно дѣло, което изисква голѣмъ анализъ, за да може дори държавното смѣтководство да си даде единъ отчетъ, като на каква сума, напр., ще възлизатъ кредититѣ за мѣсецитѣ априлий и май.

Прѣди да дойда до този анализъ, азъ не мога да забравя, че бюджетниятъ въпросъ, тъй както е сложенъ съ кредита за мѣсецитѣ априлий и май отъ т. г., както и съ поставеното днеска на трети дневенъ редъ, веднага слѣдъ това искане, прѣдложение отъ страна на г. министра на финанситѣ за одобрение кредититѣ отъ 1 октомврий 1913 г. до 31 мартъ 1914 г., азъ не мога да забравя, казвамъ, че около този бюджетъ се върти цѣлиятъ нашъ политически животъ, слѣдъ като свършихме, каквото можехме, въ Букурещъ и въ Цариградъ. И ето защо, азъ ще се поспра на въпроса отъ гледището на нашата конституцията, ще се поспра на него отъ гледището на разбирането ѝ — за да имаме въ бѣдѣ единъ животъ, такъвъ, какъвто ужъ сме рекли да възстановимъ съ възприетата пропорционална система, животъ на парламентаренъ режимъ — и чакъ тогава ще разгледамъ чисто бюджетната страна на тѣзи въпроси.

Отъ 30 септемврий 1913 г. до днесъ сж 6 мѣсеца, а ние сме безъ вотиранъ бюджетъ. Въ нашата конституция — въ чл. 117, ако не се лъжа — се казва, че ежегодно се вотира въпросъ за бюджета. На пръвъ погледъ човѣкъ би казалъ, че 6 мѣсеца безъ бюджетъ, това е противоконституционно. Г-да! Това азъ не мога да поддържамъ, защото, свързанъ въпросътъ съ правото, което дава конституцията на държавния глава да разтурва Народнитѣ събрания, сж поставени срокове, въ които правителството е длъжно да произведе избори и да свика Народното събрание. Макаръ срокътъ отъ 6 мѣсеца да е срокъ дълъгъ, въ всѣки случай, отъ формално гледище, отъ буквата на нашата конституция, нѣма нищо неконституционно. Но има нѣщо друго, което конституцията не го вписва, но дава да го разберемъ, и което ние, ако разбираме духа на конституцията, ако желаемъ дѣйствително нейнитѣ постановления на книга да ги приложимъ въ живота, трѣбва да си създадемъ условности, трѣбва да си създадемъ разбираня, споредъ които дѣйствително България да се управлява по волята на българския народъ, изразена въ лицето на народнитѣ представители. Отъ това гледище, г. г. народни прѣдставители, не е защищено положението, че 6 мѣсеца подъ редъ ние сме безъ бюджетъ. Бързамъ, обаче, да заявя, че условноститѣ за парламентаренъ редъ, създаването на който трѣбва да бѣде най-благородната амбиция, на първо мѣсто на самитѣ министри, на държавниците, защото тѣ, г-да, иматъ нужда много по-голѣма, отколкото който и да е другъ, тѣзи условности, за да могатъ да се възприематъ и да добиятъ животъ, за тѣхъ трѣбва да се поработи и отъ цѣлото народно прѣдставителство, отъ всички партии, и за тѣхното приложение трѣбва всички партии да се издигнатъ до нивото, до равнището на управлението. Нѣма да бѣде парадоксъ, ако кажа, че най-крайнитѣ наши партии най-много помагатъ, за да не може да се постигне онова издигане на опозиционнитѣ партии изобщо до управлението и да не може да се постигне онзи парламентаренъ режимъ, за който много се говори въ нашата страна.

Я. Санжовъ: Трѣбва да го докажете.

А. Коновъ: Мотивирайте го.

А. Ляпчевъ: Не искамъ да оскърбявамъ никого.

Я. Санжовъ: Доказателства само чакаме.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, безъ прѣреkania.

А. Ляпчевъ: Азъ желая да погледна на недостатъцитѣ въ нашия животъ съ откровеностъ, а не съ чужди очила.

А. Стамболийски: Не забравяйте, че не сте министъръ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г-да! Не прѣкъсвайте. Който обича да говори, моля първо да вземе думата.

А. Ляпчевъ: Ако ние, г. г. народни прѣдставители, бихме имали единъ парламентаренъ режимъ, въ силата на нѣщата бѣше, че правителството днешно, което ное управлението на 4 юлий, което се яви въ единъ парламентъ съ болшинство не отъ партиятъ му, не можеше, не биваше да игнорира поне по бюджетния въпросъ съществуването на тази камара. Първиятъ неговъ дългъ бѣше да поиска отъ тази камара кредитъ за останалото тримѣсечие до края на 1913 г. Но това то не направя, като плати данъ на нашитѣ неразбории и като се основа, за жалостъ, на неподготвеността у общественото мнѣние да поддържа единъ парламентаренъ режимъ — защото и това се иска за парламентарния режимъ — едно будно общественое мнѣние, което всѣкога трѣбва да държи отговорно венчки ония правителства, които се криятъ задъ буквата на конституцията и които не могатъ да разбератъ, че въ конституцията венчки членове прѣтопени даватъ единъ — то е да се управлява народътъ, да се управлява държавата по убѣждение, съ подкрѣпа отъ страна на народа, а не съ насилие, не съ помощта на властта и съ венчко онова друго, което тъй печално ние знаемъ.

А. Стамболийски: И съ довѣрието отъ царя. Имайте смѣлостта да го кажете!

А. Ляпчевъ: Въ тѣзи изтекли шестъ мѣсеца на безбюджетно финансиране държавното стопанство, ние имаме единъ инцидентъ, важенъ отъ гледище на нашия политически животъ, по който инцидентъ азъ ще се поспра. Инцидентътъ бѣше, г-да, когато два дни прѣди новата година намъ се поискаха кредити за мѣсецитѣ януарий и февруарий отъ 1914 г., правителството тогава, което се намраше въ меньшинство, което броеше 94 народни прѣдставители, срѣщу 110 противъ него, поиска кредитъ и апелираше, за реда на държавното стопанство, да не гледаме партийнитѣ въпроси. Но, г. г. народни прѣдставители, ще се съгласи съ мене и г. министърътъ на финанситѣ, че условията, при които той искаше тѣзи $\frac{2}{12}$, поставиха народното прѣдставителство въ една невъзможност да му вотира. Тѣзи условия бѣха такива, че съ $\frac{2}{12}$ се искаше узаконяването на нѣща, които никога не бѣха узаконявани, внасяше се една пертурбация въ цѣлото наше бюджетно дѣло на държавата. Извънъ това, нѣмаше никаква нужда отъ такава голѣма бързина, за да се вотира $\frac{2}{12}$ съ ония передовности и нарушения на вътрѣшния правилникъ, защото твърдението, че на 31 декемврий въ полунощъ държавното финансово стопанство ще спре, бѣше съвсѣмъ неоснователно. Ние знаемъ, че нашиятъ бюджетъ, даже когато е вотиранъ прѣди нова година, винаги почти започва да се обнародва и съ всички формалности да се изпраца до респективнитѣ учрѣждения на 10.

15, 18 януарий. Камарата заседаваше, правителството можеше да уреди въ два три дена другитъ въпроси, да се съобрази съ вътрѣшния правилникъ, да вълѣзе въ пѣтя, посоченъ отъ закона за отчетността по бюджета, да нареди другитъ искания по реда на законитъ и тогазъ да иска тѣзи $\frac{2}{12}$ отъ насъ. Но то не направи това, а сведе цѣлия въпросъ така: „вървайте ми, ако щете, ако не щете, подѣйте ми дава довърне, но дайте ми пари“. Г-да! Въ края на крайщата, всѣки бюджетъ се свежда къмъ довърне и въ особеностъ къмъ довърнето на едно правителство, което въ парламента бѣше меншество. Тѣй стоеше въпросътъ съ инцидента срѣщу 31 декемврий, не иначе и, споредъ това, не може да се упреква въ нищо оппозицията, дѣто се изказа противъ тѣзи $\frac{2}{12}$, а може да се упреква само правителството, и то не само отъ гледището на парламентарния режимъ, а и отъ гледището на държавнитъ интереси и дори отъ самия държавенъ глава, . . .

Нѣкой отъ дѣсницата: На въпроса, на въпроса.

А. Ляпчевъ: Моля, азъ съмъ на въпроса — . . . затуй, защото то не изясни положението прѣдъ държавния глава и не му каза: „Искахъ $\frac{2}{12}$, отказаха ми“. То трѣбваше да сложи въпроса на вотъ. То не посмѣ да изясни положението и остави държавния глава въ неясностъ.

Д-ръ П. Джидровъ: Има си хасъ!

А. Ляпчевъ: Тѣй азъ смѣтамъ, г. Джидровъ. — И дългъ ми е да заявя, че правителството въ дадения случай не си е изпълнило дълга, не само спрѣмо народа, но и спрѣмо държавния глава, защото е държало цѣлия въпросъ въ тъмнота.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Не се знае.

А. Ляпчевъ: И, ако г. министъръ-прѣдседателъ ми казва: „Не се знае“, азъ съжалявамъ, защото той не трѣбва да забравя, че е броятъ на държавния глава или, ако знае друго, нека стане да обади.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Дръжте сълзитъ си за друго мѣсто. Крокодилски сж вашитъ сълзи. Говорете по прѣдмета, недѣйте говори за паря. Малко ли сме 10 души тукъ? Сѣ за голѣми хора обичате да приказвате.

А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ гледището на стопанисването на държавата, ще се съгласимъ всички, че редътъ, по който то върви отъ 6 мѣсеца насамъ, ще кажа и повечко, може-би и отъ по-рано, е отъ най-нежелателнитъ. Нашитъ държавни финанси, благодарение на икономическитъ сили на народа, не могатъ да бждатъ неоправени; тѣ ще се оправятъ. Но нашитъ държавни финанси, вслѣдствие реда на нашето бюджетирание, сж разстроени повечко, отколкото нуждата, извънъ спѣдствата на Финансовото министерство, можеше да имъ напакости, защото ние рѣшихме да прилагаме за 1913 г. бюджета отъ 1912 г. Нѣма бюджетъ, г. г. народни прѣдставители, по-негоденъ да се прилага прѣзъ едно врѣме на война, когато нашата държава, като при всѣка война, трѣбва да стѣга своитъ ресурси, отъ бюджета на 1912 г. И азъ съмъ убѣденъ, че тогавашниятъ министъръ на финанситъ, г. Теодоровъ, ще се съгласи съ мене, задѣто той, като съобрази въ извънредния бюджетъ въ него врѣме да си създаде едно право, споредъ което разбирание, въ случая, легитимно, да допуша разходъ по извънредни нужди, които той самъ одобряваше, макаръ и

вотиран, нѣмаше сжщата тази възможностъ по редовния бюджетъ, дѣто въ разни министерства имаше разходи много излишни за врѣмето прѣзъ войната. Той ще се съгласи още съ мене, че прѣзъ тѣзи постоянни вотирания на кредити по за 3 мѣсеци, се допуснаха разходи пакъ отъ такова естество, съвсѣмъ не наврѣме и не намѣсто.

Г. Кирковъ: Тогава му бѣхме пуснали края!

А. Ляпчевъ: То не бърка, г. Кирковъ, да си спомнимъ грѣшникъ, не въ укоръ на пѣкого, а за всички ни, за да бждемъ внимателни по тѣзи въпроси.

Но най-голѣмата грѣшка бѣше въ бюджета за новоосвободенитъ земи за тритъ мѣсеци и половина, отъ 15 декемврий 1912 г. до 31 декемврий 1913 г., и послѣ постоянно приповтаряни и сега още приповтаряни, задѣто този бюджетъ се вотира, прѣди да се изясни положението спрѣмо тѣзи нови земи, не въ междупародно отношение — това не говоря; макаръ и окупирани отъ насъ, тѣ трѣбваше да иматъ управление — но по отношение на вътрѣшно управление, на самитъ насъ. Не се знаеше, генералъ Фичевъ ли съ своитъ укази въ „Восени извѣстия“, дѣто се нареждаха генералъ-губернаторства, ще управлява тѣзи земи или респективнитъ министри ще могатъ да се справятъ съ тѣхъ. И ще бжде не само една мъчнотия въ финансово отношение, дѣ и какъ да се разирѣдѣли кредитътъ въ това управление, по ще бжде, безспорно, и една страница отъ българската неподготвеностъ, да не кажа друга дума, при врѣменното окупирание на новитъ земи, макаръ примѣритъ отъ всички други страни да сж палице въ подобни случаи и да показватъ, какъ трѣбваше да се постѣпи. Но тамъ бѣше една отъ ония много грѣшки, които сведоха отечеството ни до това, което днесъ имаме: отъ неразбирането между едната и другата частъ — управлението и отъ търпѣнието да смѣстѣва това неразбиране.

Ако сега стѣснимъ тезата си и се приближимъ до това, което иска г. министърътъ на финанситъ и се попитаме, какво собствено той иска отъ насъ, колко пари иска за м. априлий, колко за м. май, отговорътъ на този въпросъ, г-да, не трѣбва да търсимъ въ редица закони за бюджета. Най-напрѣдъ, трѣбва да се справимъ съ закона за бюджета на новоосвободенитъ земи за тритъ мѣсеци и половина, който отпуска една сума за врѣмето отъ 15 декемврий 1912 г. до 31 мартъ 1913 г. въ размѣръ на 7.039.638 л., но която сума за извѣстни учрѣждения не е за 3 $\frac{1}{2}$ мѣсеци, а само за 3 мѣсеци. Второ, трѣбва да се отнесемъ до тритъ дванадесети за първото тримѣсечие отъ 1913 г., което възлиза на 47.212.264-25 л. Трето, трѣбва да се отнесемъ до кредита за второто тримѣсечие отъ 1913 г., който се разпада на $\frac{1}{12}$ отъ бюджета за 1912 г., на сума 47.212.264-25 л. второ, за новоосвободенитъ земи за 3 мѣсеци, само възъ основа на онѣзи закони, които по-рано цитирахъ на сума 6.261.172-56 л. и, трето, допълнителни кредити къмъ това второ тримѣсечие на 1913 г. къмъ разнитъ параграфи отъ редовния бюджетъ за 1912 г. и онѣзи за новоосвободенитъ земи и тѣзи допълнителни кредити на сума 2.749.696 л., или всичко за второто тримѣсечие кредити 56.206.132-81 л. Азъ нѣма да се впускамъ въ детайлитъ на тѣзи кредити, слѣдъ онѣзи кратки бѣлѣжки, които избोधъ дадохъ.

Трѣбва да се спремъ на кредититъ за третото тримѣсечие, които възлизатъ на тритъ дванадесети отъ бюджета за 1912 г., 47.212.264-25 л., на разрѣшенитъ кредити за удовлетворение нуждитъ на бюджета за новоосвободенитъ земи за тѣзи 3 мѣсеци, 6.261.172-56 л. на допълнителнитъ кредити за третото тримѣсечие на 1913 г.: първо, къмъ разнитъ параграфи въ редовния бюджетъ за 1912 г. и бюджета на новоосвободенитъ земи за 1913 г. и, второ, къмъ допълненията

на тия два бюджета, разрѣшени за второто тримѣсечие на бюджета за 1913 г., всичко 13.573.294 л., или всичко, г-да, за третото тримѣсечие 67.046.730'81 л. И още по-нататък, г-да, трѣбва да потърсимъ какво прѣдставлява отъ себе си прѣдложението, което ни се внася на разглеждане, слѣдъ това, което е поставено вече на дневен редъ за врѣмето отъ 30 септемврий 1913 г. до 31 мартъ 1914 г. Въ него ние ще видимъ, че се отнася за суми, както слѣдва: кредитъ $\frac{2}{12}$, 47 милиона лева, и по сѣщия редъ, едни върху други сбраи, всичко само за едното тримѣсечие — 49.140.000 л. Намѣрено е, обаче, че кредитътъ за новосвободенитѣ земи, вслѣдствие мира въ Букурещъ и Цариградъ, е значителенъ. И така, сбрано всичко онова, което ни се иска съ тѣзи прѣдложения, възлиза, спрѣмо бюджета на 1913 г., на една сума отъ 226.662.410'12 л. Това е спрѣмо 1913 г. Но коя е сумата точно за първото тримѣсечие отъ 1913 г., а особено за двата мѣсеца, за които ни се иска кредитътъ, ние още не можемъ да знаемъ, защото въ прѣдложението на г. министра на финанситѣ за мѣсецитѣ априлий и май ни се искатъ кредити и за указа № 39 отъ 30 септемврий 1913 г., и за указа № 1 отъ 3 януарий 1914 г., които укази, г-да, прѣдвизждатъ разходи ствѣмъ нови. Такива сж, напр., разходитѣ за X дивизия, такъвъ е разходътъ и за двѣтѣ нови военни сѣдилища и още разходътъ за инженернитѣ войски. Разходътъ за X дивизия и за инженернитѣ войски е разходъ, който достига на 11 милиона 100 хиляди и нѣколко лева годишно; значи, за двата мѣсеца ще бѣде 1.850.000 л.

Тѣзи разходи, г-да, можемъ ли ние да ги възприемемъ днесъ и за тѣхъ да дадемъ кредитъ за $\frac{2}{12}$? Този е най-важниятъ въпросъ; той е въпросътъ, който прѣдставлява отъ себе си най-големиятъ недостатъкъ отъ гледище на законодателството, за съставяне бюджета. Той бѣше и въпросътъ, който по инцидента на 31 декемврий срѣщу новата година застави опозицията, дори при добро желание, да не може да помага по този случай на правителството. Защото любопитно е, г-да, да сравнимъ искането на г. министра на финанситѣ съ тогавашния законъ за одобрение проекторѣшенieto на указа № 39 отъ 30 септемврий 1913 г. съ искането на г. министра на финанситѣ на проекторѣшенieto да одобримъ пакъ сѣщия указъ и указъ № 1 отъ 3 януарий т. г. Това сравнение, г-да, показва, че, вмѣсто да вървимъ къмъ подобрене, вмѣсто да сме използвали врѣмето, та да наредимъ по-добри исканията си, да ги вкараме въ пѣти на законността, ние сме направили тъкмо обратното. Защо? Къмъ проекторѣшенieto, прѣдставено намъ на разглеждане въ послѣднитѣ дни на м. декемврий 1912 г., като разходъ по Военното министерство, се прѣдвизжда, г-да, само сумата 17.025 л., когато днесъ, къмъ сѣщото проекторѣшение, плюсъ указа отъ 3 януарий т. г. по Военното министерство, ни се прѣдлага сума 17.025 л., сжщата, плюсъ една сума отъ 1.017.146 л., която сума не е упомената и никѣдъ не е събрана, но е казано само: одобрява се таблицата. Сравнението говори толкозъ по-злѣ за проекта, който днесъ трѣбва да гласуваме, като имаме прѣдъ видъ, че за отпускането на тѣзи суми въ миналото Народно събрание намъ се прѣдлагаше специаленъ законопроектъ за разрѣшение кредитъ за първитѣ два мѣсеца отъ 1914 г. по Министерството на войната за новосформированитѣ части и учрѣждения, които възлизатъ на 1.850.000 л. — за двата мѣсеца. Тукъ сж: X-та дивизия, инженернитѣ войски и сѣдилищата.

Питамъ се сега азъ: при безреднето, което сжществува, като днесъ ни се казва: вотирайте ни кредитъ за мѣсецитѣ априлий и май, който ще трѣбва да обгърне и да узакони всичко онова, което ще одобрите като проекторѣшение, въ което пакъ проекторѣшение влизатъ тѣзи кредити отъ 1 милионъ

800 хиляди и толкова лева за два мѣсеца само, за дивизията и войскитѣ, може ли добросъвестенъ българинъ, който е длъженъ да бѣде вискателенъ спрѣмо реда въ финансирането на държавата, да си вдигне ржката? Но, г. г. народни прѣдставители, пръвъ нашъ дългъ е да поканимъ г. министра на финанситѣ да влѣзе въ пѣти на законността и да внесе днесъ този законопроектъ за разрѣшение тѣзи кредити на новосформированитѣ части, или, още по-правилно, да внесе законопроектъ, споредъ който ще иска създаването на такива части, както иска законътъ за отчетността по бюджета; да му се утвърди този законъ и тогава да се впишатъ тѣзи суми въ надлежния бюджетъ, и ако се искатъ $\frac{2}{12}$ споредъ тѣхъ, тогазъ да му се дадатъ. Тѣй е редътъ. Само тѣй може една държава да се управлява, само тѣй може да се знае дѣ отиватъ 226 милиона лева на годината. А годината, за която е дума, 1913, па и 1914 г., не е отъ 226 милиона лева, ти е отъ 450 милиона лева нагорѣ. Можемъ ли ние току-тѣй да вотираме $\frac{2}{12}$? Азъ съжалявамъ, че ми се отнема всѣкаква възможностъ да си вдигна ржката по единъ бюджетъ; азъ не мога да си вдигна ржката тѣй, както е поставенъ въпросътъ прѣдъ мене. Ето защо, азъ пръвъ молихъ г. министра на финанситѣ да ни даде едно експозе, да ни даде едно изложение, защото, ще се съгласите, г-да, тази традиция на министра на финанситѣ е много добра, особно при липса на обяснения въ мотивитѣ. При такова забъркано бюджетно положение само смутъ може да се внесе въ неосвѣтленитѣ хора, които нѣма да изгубятъ нѣколко дена, за да намѣрятъ началото и края на тѣзи пишки. Азъ мисля, че изпълнихъ единъ дългъ, като посвѣтихъ народното прѣдставителство по сжщността на въпроса. И азъ се надѣвамъ, че г. министърътъ на финанситѣ ще ме допльни, ще ни даде още по-големо освѣтление, и той самъ, ако е нужно, ако не е билъ освѣдоменъ, ще въведе редъ въ Финансовото министерство, за да добие, и ние да добиемъ, надлежния редъ тукъ. Спомнямъ си, г-да, очудването на г. министъръ-прѣдседателя, когато му се каза, че въ законопроекта за новосформированитѣ части личи подписътъ на генералъ Агура. Той самъ се удивляваше. Не искамъ да упрекна г. министра на финанситѣ — той не е достъгледатъ това, може-би — но трѣбва да се съгласимъ, че тѣзи нѣща тѣй не могатъ да ставатъ, че тѣзи лица, които хързулватъ такива нѣща на министра на финанситѣ, трѣбва да прѣстанатъ, че нашитѣ органи на управлението, кѣждто и да се намиратъ, трѣбва да се съобразяватъ съ законнитѣ искания на тая страна, и да не ни заставятъ да си губимъ врѣмето тукъ по такива въпроси. Това е положението, г-да, отъ гледището на редовностъ на кредита $\frac{2}{12}$ за мѣсецитѣ априлий и май, които ни се искатъ.

Има единъ другъ въпросъ, който не може да се игнорира, помъ става дума за бюджетъ; той е финансовото положение на държавата. Миналиятъ пѣтъ помолехме г. министра на финанситѣ да ни каже, и той къмъ края ни заяви, че дълговетѣ отъ войната възлизатъ на 316 милиона лева, безъ реквизицията, за която всѣки денъ слушаме различни числа. Г-да! Този въпросъ не е въпросъ само на нашето любопитство — освѣтлението на този въпросъ прѣдъ парламента трѣбва да стане часъ по-скоро, не само за да удовлетвори любопитството ни, а и защото това е нашъ дългъ — но е и много важенъ за кредита на страната, защото въ чужбина ние се прѣдставяме съ нашитѣ врагове много по-злѣ, отколкото сме въ сжщностъ. Е добръ, какво е това финансово положение на държавата? За да може да се отговори на този въпросъ, трѣбва човѣкъ да разполага съ пѣлата държавна архива. Азъ нѣмамъ нищо друго, освѣнъ положението на държавното съкровище, както го печатъ държавното смѣтководство; имамъ единъ отъ

последните раздадени от това управление екземпляри за до 31 декември 1913 г. Е добър, ако направите приблизително една справка от тези обнародвани документи, вие ще видите, че на 31 август 1912 г., значи в последния месец до мобилизацията, Българската народна банка е имала да дава 7 милиона лева и нѣщо на държавата и че плюс това управлението на държавните дългове е имало да взема от Народната банка една сума от 23 милиона лева, значи крѣгло 30 милиона лева, което практически ще каже, че 30 милиона лева държавна наличност е съществувала в края месец до мобилизацията. От него месец нататък в държавните документи, които се обнародват, сметките се губят по тези пера — не зная интимните съображения, може-би ги е имало, въ война сме били — но напоследък тѣ започват да се обадят. И ако вземем последното, на 31 декември 1913 г., ние имаме вече един дълг към Българската народна банка от 143 милиона лева и пакъ запазена сметка на управлението на държавните дългове да взема от Народната банка 23 милиона лева. Значи, тогава сме имали 120 милиона лева дълг неформен, текущи дългове имала е до 120 милиона лева. По Народната банка: за посета и пр.; тѣ сж уредени, по текущи дългове имала е до 120 милиона лева. Но като погледна на датата 31 декември, какво още държавата е имала, според нейните документи, забѣлзвамъ, че тя се е задължила съ 150 милиона съкровищни бонове и 120 милиона, станаха 270 милиона лева. Този дълг сигурно досега се е увеличилъ; не мога да кажа, че той е по-малкъ от 300 милиона лева. Добър, това е единъ висящ, летящ дългъ, който крѣщи. От неговия крѣсъкъ, г-да, се засегна кисията на всеки българинъ, ние прѣтърпѣхме една камбиална криза, която започна веднага от месец септември, съ вдигането на мораториума — и основателно запъ — и прѣз месец декември достигна до 22%, т. е., за да можете да платите 100 л. въ чужбина, трѣбва да дадете 122 л. български; значи, съ $\frac{1}{5}$ по-скѣпо да купувате всичко от чужбина, а не ще съмнѣние, това се плаща от всеки единъ българинъ. Е добър, кой е виновникътъ за това? Обвиниха се спекулантите. Безспорно, спекулантите, г. г. народни прѣдставители, винаги ще използватъ случая, когато имъ се укаже. Но случаятъ е създаденъ не от тѣхъ, а случаятъ е създаденъ от държавното стопанство. Имаше война. Какви мѣрки се вземаха, за да се париратъ, за да се отстранятъ тия резултати от войната? Абсолютно никакви. Не само това, но тукъ има единъ другъ въпросъ. Ние, г. г. народни прѣдставители, бидоме бойкотирани на тържищата въ Европа; от Парижъ, от Лондонъ и от другатѣ кредитѣ на България се докара до минимумъ. И, разбира се, Българската народна банка, която толкова много има да взема от държавата, не бѣше вече въ положение да държи равнището на камбиото. Камбиото скокна високо и отпидиръ се намѣри едно сръдство, съ доста съмнителни страни, но слава Богу, че дойде. Ние можахме да използваме кредита на чуждитѣ банки въ чужбина и по този начинъ Народната банка си набави едно вземане, единъ стокъ от чужбина от около 60—70 милиона лева и постепенно намалява камбиото, докато го изравни. Но за насъ е важенъ въпросътъ, докога можемъ да бждемъ гарантирани, че Народната банка ще може да разполага съ този стокъ въ чужбина.

Азъ, г. г. народни прѣдставители, се надѣвамъ, че при миръ на Балканския-полуостровъ не ще има поводъ нито една от тези чужди банки, които сж кредитирали нашата банка, да спънатъ кредита ѝ и, слѣдователно, да спънатъ възможността на нашата Народна банка да си послужи съ тѣхъ. Но, съгласете се, че това е условно нѣщо, че това е не-

сигурно, сигурното е другатѣ, сигурното е въ намирането сръдства от страна на държавата, за да може да повърне онова, което е взела от Българската народна банка, сигурното е въ оформяването въ дългосрочни напѣти краткосрочни задължения. По този въпросъ ние сме жадни да чуемъ мнѣнието на г. министра на финансите, толкова повече, че ние желаемъ да му дадемъ всичката поддрѣпа въ смисълъ, че България нѣма да търси милостия от никого за своите нужди, но че тя има ресурси, за да посръщи онова, което една нещастна война ѝ наложи. Но за да можемъ каза това, г. г. народни прѣдставители, ние трѣбва да имаме единъ редъ въ напѣти бюджетѣ, ние трѣбва да имаме цѣла една серия от закони, може-би, от реформи въ напѣто данъчно дѣло, съ една рѣчь да намѣримъ онѣзи ресурси, ония сръдства, съ които годишно ще можемъ да плащаме лихви и погашения, та да можемъ да търсимъ заемъ на износни условия и да стабилизираме нашето финансово положение. За туй досега ние и дума не сме чули. Ето защо, азъ се надѣвамъ, че г. министрътъ на финансите, който си запази правото да говори последенъ, макаръ да би било желателно да говорѣше прѣвъ по тези въпроси, ще ни даде нужните освѣтления по всичко това, което засега мимоходомъ зачекнахъ.

Д. Благоевъ: За крайните лѣви нищо не казахте.

А. Коновъ: Само зачекнахте въпроса.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата народният прѣдставител г. Марко Турлаковъ.

М. Турлаковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Много отъ въпроситѣ, които по неволя щемъ-нешемъ трѣбваше да зачекнемъ, се зачекнаха отъ г. Ляпчевъ, заради туй бѣлѣжикътъ, които имамъ да направя по законопроекта, който ни се поднася за гласуване, ще бждемъ по-кратки.

Прѣди всичко, имамъ да забѣлжа, че у насъ още продължава старата практика, която е най-голѣмата язва на нашия държавенъ бюджетъ и която ужъ, чрѣзъ чл. 15 отъ закона за отчетността по бюджета, бившитѣ управления сж поискали да махнатъ, като турнатъ въ известни рамки съставянето и изготвянето на бюджетопроектитѣ, като поставятъ, тъй да се каже, всеки перо отъ кредититѣ да почива на известно законоположение. Прѣдложението за $\frac{1}{2}$ отъ бюджета, което ни се прави, почива, както изреди г. Ляпчевъ, на нѣколко прѣдпоставяюща законоположения. Прѣди всичко, прѣдложението за $\frac{1}{2}$ има като първоначална основа бюджета на 1912 г., сетнѣ бюджетитѣ за първото и второто тримѣсечие отъ 1913 г., послѣ указа № 39 отъ 30 септември 1913 г. и указъ № 1 отъ 3 януари 1914 г., и възъ основа на тѣхъ се искатъ тези $\frac{1}{2}$ отъ бюджета за 1914 г. Азъ искахъ да обърна внимание прѣди всичко, че у насъ, старата традиция, която царуваше въ изготвянето на бюджетитѣ, не е напусната. Чл. 15 отъ закона за отчетността по бюджета казва: (Чете) „Постоянните разноси, единъжъ признати за необходими да удовлетворятъ нѣкои нужди, опрѣдѣлени съ законъ, прѣдизвикатъ се ежегодно въ бюджета, докогато се прѣкрятъ съ новъ законъ. Постоянни разходи за откриване на нови учрѣждения или отдѣли при тѣхъ, се вписватъ въ бюджета, само ако прѣдварително е разрѣшено откриването имъ съ законъ“. Какво имаме ние въ въпросното прѣдложение? Намъ се прѣдлага да гласуваме $\frac{1}{2}$ за служби и за институти, които изискватъ разходи, безъ тия служби и учрѣждения да сж опрѣдѣлени прѣдварително съ законъ. За туй нѣщо мимоходомъ се споменава. Десетата дивизия и редъ нови служби въ

новоосвободенитъ земи се създадох безъ особенъ законъ. Прѣди всичко, за да бждѣхме на чисто, туй прѣдложение, което ни се прѣдлага, трѣбваше да бѣде прѣдшестувано отъ редъ прѣдложения отъ надлежнитѣ министерства, било отъ Министерството на войната, било отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи, било отъ Министерството на просвѣтата и др.; отъ съответнитѣ министерства трѣбваше да има законопроекти, които да оформятъ службитѣ, за които се иска кредитъ съ това прѣдложение. Подобно нѣщо, г-да, нѣма. Поради това азъ и групата, къмъ която принадлежа, искаме да подчертаемъ, че нашето държавно стопанство, нашето финансово стопанство е страдало досега пай-много отъ тая силна ржка, която е бъркала въ него и която сѣкашъ е била прѣчка за едно редовно съставяне на бюджета. У насъ не се прави нищо, за да се тури единъжъ завинаги точка на този въпросъ, и кредититѣ, които ще се искатъ, да изхождатъ, прѣди всичко, отъ прѣдварително гласуванъ законъ, да се основаватъ на извѣстенъ законъ.

Колкото се отнася до въпроситѣ, какво ни се иска сега за двата мѣсеца, въ какво се състоятъ тѣзи $\frac{2}{12}$, азъ, г-да, ако и да си направихъ трудъ да отида да взема отъ Финансовото министерство бюджета за 1912 г., ако и да вземахъ бюджетитѣ за първото и второто тримѣсечия отъ 1913 г. и онова, което имаме прѣдложено прѣзъ сесията на XVI-то обикновено Народно събрание, и да искахъ да направя едно сравнение, за да има една по-голяма прѣгледностъ, било за мене лично, било за групата, къмъ която принадлежа, право да ви кажа не можахъ да го направя и, увѣренъ съмъ, че и вие за васъ си не сте направили, нищо можете да направите тая смѣтка. Тѣй както ни е прѣдставено туй прѣдложение, иска ни се, тѣй да се каже, да гласуваме единъ въпросъ топтаиджийски. Азъ бихъ попиталъ г. министъра на финанситѣ, може ли той самъ да ни опрѣдѣли точно или приблизително сумата, която ни се иска за двата мѣсеца, защото за да направите такава смѣтка, не само трѣбва да се ровите въ бюджета на 1912 г., въ бюджетитѣ за първото и второто тримѣсечие отъ 1913 г., но и въ указа № 39, съ който се откриватъ нови служби прѣзъ есеннитѣ мѣсеци. Но колкото и да се ровите, точенъ резултатъ, поне относителни прѣсмѣтания, каквито искахе да ни изкара г. Ляпчевъ, една-ли ще можете да направите.

Тѣй като погледнемъ на работата, г-да, излиза, че прѣдложението, което ни се прави, не е прѣдложение, което съ една ясна прѣгледностъ на цифритѣ да ни показва, въ какви размѣри се искатъ тѣзи кредити, а се искатъ кредити съ единъ общи думи, което не можете да паречете друго-яче, освѣнъ съ турската латърдия „топтаиджийски“. „Дайте ми кредити за два мѣсеца“, но на каква сума възлизатъ, на какво се основаватъ, не се казва. Посочватъ ни се само извѣстни законоположения, обаче, никаква рекапитулация, никаво прѣсмѣтане, каквото прѣдписва законътъ за отчетността по бюджета, нѣма, макаръ че тукъ е прѣдставено едно прѣдложение и сж посочени отдѣлни кредити за миналитѣ шестъ мѣсеца, които ще гласуваме слѣдъ това, защото сега за тѣхъ въпросъ не става. Прѣдложението на тѣхъ се основава, а отъ тѣхъ ние не можемъ да правимъ никакво заключение.

Тѣй както е работата, г-да, за мене поне и за групата, къмъ която принадлежа, въпросътъ е ясенъ. Ние, по съображенията, които ви изложихъ, не можемъ съ спокойна съвѣсть да вдигнемъ ржка и да кажемъ: за насъ е ясна тази работа, одобряваме Ви прѣдложението, г. министре, ще Ви гласуваме кредити за двата мѣсеца. Ние не можемъ да гласуваме.

Щомъ така се поставя работата, тогазъ иде въпросътъ: е добръ, ако това е невъзможно, ако такова едно точно обяснение и точно прѣдставяне на

цифритѣ нѣма и, отъ друга страна, ако това прѣдложение, което ни се прѣдставя, не почива даже на самия законъ за отчетността по бюджета, умѣстно е, само по себе си иде да се попитаме какво да се направи. Г-да! Ако на 31 декемврий 1913 г. въ 12 ч. прѣзъ нощта, както се изрази г. министърътъ на финанситѣ, сърцето на България не прѣстане да туна затуй, че държавата нѣмала бюджетъ за първитѣ два или три мѣсеца на 1914 г., то сега, когато ние имаме вече свикана камарата на сесия, макаръ и извънредна, сърцето на България не ще прѣстане да туна, ако, вмѣсто да се занимаваме съ една работа, поне въ моятъ очи, несериозна, съ едно прѣдложение, което не дава никаква прѣгледностъ и никакъвъ поводъ да се мисли отъ страна на народното прѣдставителство, че тукъ има една сериозна работа, г. министърътъ на финанситѣ ще направи най-хубаво да си оттегли прѣдложението и побърза да ни прѣстави бюджетъ въ една завършена форма, единъ завършенъ бюджетопроектъ, засенъ съ всички мотиви, като прѣдварително ни даде едно изложение, едно експозе върху положението, въ което се намира държавното финансово стопанство въ днешния моментъ. Само при такова едно положение ние ще можемъ да влѣземъ въ сжщността на работата и да гласуваме съ спокойна съвѣсть.

Тѣзи нѣколко бѣлѣжки имамъ да направя по поводъ прѣдложението, което ни се внася. (Ржкопѣскане отъ лѣвия центъръ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдстатели! Азъ мислѣхъ да дамъ нѣкои обяснения по повдигнатитѣ въпроси въ бюджетарната комисиия, а тѣй сжщо и при второто четене, обаче отъ това, което казаха г. Ляпчевъ и г. Турлаковъ, дойдохъ до заключение, че ще бѣде по-прѣдпочително да ви дамъ тѣзи обяснения още при първото четене. Понеже нѣкои свѣдѣния засега ми липсватъ, азъ ще ви помоля да ми позволите да говоря въ идущето заседание, тѣй като и часътъ е сега 7.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прѣдложението на г. финансовия министъръ, да се продължатъ дебатитѣ по въпроса въ слѣдующето заседание, което ще бѣде въ петъкъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Понеже часътъ е 7, ще вдигнемъ заседанието и трѣбва да опрѣдѣлимъ дневния редъ за идущето заседание.

На прѣвъ дневенъ редъ прѣдлагамъ да се постави докладътъ на комисиията по проверката на изборитѣ.

А. Стамболийски: Искамъ думата по дневния редъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Имате думата.

А. Стамболийски: Мисля, че Вие сте получили вече едно прѣдложение, подписано отъ нужното число прѣдстатели, за амнистиране на долнитѣ чинове и войници, провинени прѣзъ време на войната.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Не е получено.

А. Стамболийски: Моята молба е да се постави на дневенъ редъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Трѣбва да се напечата.

А. Стамболийски: То е работа на бюрата. То е една техническа работа да се напечата предложението, да се раздаде и слѣдъ това да се постави на дневенъ редъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Значи, на пръвъ дневенъ редъ е докладътъ на комисията по проверката на изборитѣ.

На вторъ дневенъ редъ продължение на днешния дневенъ редъ.

Който приематъ този дневенъ редъ за заседание въ петъкъ, 2 ч. слѣдъ пладне, моля, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Присма се.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 6 ч. 50 м. вечерта)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. Вачовъ.

Подпрѣдседатели: { Д-ръ С. Иванчовъ.
Д-ръ И. Момчиловъ.

Секретари: { Д-ръ К. Провадалиевъ.
Д-ръ В. Черневъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.